

1. Въведение

Постмодерна демокрация – общество с най-високи ценности и идеали, етични принципи и общество, което се стреми да защитава и реализира човешките права и свободи. 21-ви век – време, в което се смята, че дискриминацията е далеч зад нас и равенството се признава и уважава сред хората от различни етнически, религиозни, полови, сексуални, маргинализирани групи, език, гражданство, социален произход, образование и др. Равенството само по себе си също означава уважаване, гарантиране и ползване на правата и свободите на човека. Но какво се случва с равноправното включване в обществото и интеграцията на хората с увреждания във всички сфери на живота? Достигнало ли се е съзнанието на човечеството по-високо ниво и създават ли държавните структури условия за участието му във всички обществени събития, които са неразделна част от ежедневието и функционирането на битието?

Международното право гарантира забраната на дискриминацията чрез редица международни документи, най-важният от които е [Европейската конвенция за защита правата на човека](#)¹, Член 14 от която гласи, че „Упражняването на правата и свободите, признати от тази конвенция, се гарантира без дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически или други възгледи, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, материално положение, произход по рождение или друг статус“. Всички международни документи от този вид се ръководят от идеята за постигане на най-висшия идеал на демокрациите, а именно равноправно и приобщаващо общество, общество, което се грижи за всички. Следователно основните човешки свободи са в основата на справедливостта и мира в света и тяхната защита се основава, от една страна, на истинската политическа демокрация, а от друга, на общото разбиране и зачитане на правата на човека, на които тези свободи се уповават.

Международните организации, Европейският съюз, както и специализираните агенции на ООН обръщат голямо внимание в политиките си за равното приобщаване на хората с увреждания и забраната на дискриминацията във всички сфери на живота. Разбира се, не всички права са абсолютни и изключенията трябва да се спазват.

Като специална област на приобщаване бихме искали да подчертаем *спорта*, концепция, която трябва да обединява всички хора и да бъде двигател на социалното обединение, създавайки благоприятен климат за развитие на приятелска конкуренция, повишаване на културата и добра основа за поставяне на цели и придобиване на увереност в живота. Чрез спорта се развиват редица умения от хора от всички възрасти, насърчава се отборният дух, повишава се самочувствието и се подобрява способността за решаване на определени проблеми.

---

¹ Европейска конвенция за правата на човека, 1953 г.

Следователно спортът трябва да се разбира като област, която обединява всички хора с всичките им различия и установява принципите на равенство.

Организацията на обединените нации и Европейският съюз признаха значението на социалното приобщаване и равните възможности за хората с физически или умствени увреждания в спорта.

Например *Конвенцията на Обединените нации за правата на хората с увреждания*² в Член 30 гласи – Участие в културния живот, отдих, свободно време и спорт: „Страните признават правото на хората с увреждания да участват наравно с другите в културния живот и ще предприемат всички подходящи мерки, за да гарантират, че хората с увреждания:

- а) имат достъп до културни материали в достъпни формати;
- б) имат достъп до телевизионни програми, филми, театър и други културни дейности в достъпни формати;
- в) имат достъп до места за културни представления или услуги, като театри, музеи, кина, библиотеки и туристически услуги и, доколкото е възможно, се ползват с достъп до паметници и обекти от национално културно значение.“

Освен това в *Официалния вестник на Европейския съюз* се посочва: „Спортът може да бъде специално проектиран за хора с увреждания или адаптиран, за да осигури достъп за хора с увреждания, независимо от вида на увреждането, било то физическо, интелектуално или сетивно. При определени условия спортът за хора с увреждания може да се практикува заедно с тези без увреждания, което демонстрира приобщаващия характер на спорта“.

Според *доклада на Световната здравна организация от 2011 г.*³ се изчислява, че над един милиард души (или около 15% от световното население) живеят с увреждания, включително деца. Изглежда, че страните са повишили нивото на отвореност и приобщаване и предприемат определени стъпки и мерки за осигуряване на равно третиране и включване на хората с увреждания в спорта. Въпреки това, за съжаление, все още съществува убеждението, че увреждането има отрицателно въздействие върху обществото, а това неминуемо води до предразсъдъци и създаване на негативни представи сред населението за определено състояние. Затова е много важно активното участие на гражданското общество, международните организации и изтъкнати професионалисти и дейци в областта на спорта в приобщаването на хората с увреждания и създаването на условия за тяхното равнопоставено представяне. Осигуряването на равно отношение и равни условия трябва да започне от всеки един от нас, да мотивира хората с увреждания да участват активно в социални и спортни дейности и да върне доверието им в системата и държавата като техен защитник при упражняване на правата им.

---

² Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания, 2008 г.

³ Световен доклад за уврежданията от 2011 г.

Разнообразието не трябва да се възприема като негативна черта, а като част от личността и характера на всеки индивид.

Този Наръчник за най-добри практики представя и анализира най-добрите практики, идентифицирани в Европа и извън нея за приобщаване на хора с увреждания в спорта, които вече са потвърдени от изследвания и предлага нови практики, които биха могли да отговорят на необходимостта от предотвратяване и борба с дискриминацията срещу хора с увреден слух или хора с увреждания в самия спорт.

След идентифициране на най-добрите практики беше проверено до каква степен резултатите от прилагането на всяка практика са систематизирани и документирани, така че да могат да бъдат пренесени в контекста или съответната страна.

Следните подкритерии бяха определени да бъдат взети предвид от организациите при оценката на критерия за прехвърляемост: практиката използва инструменти (напр. наръчник с подробно описание на дейностите), които позволяват повторение/прехвърляне; описанието на практиката включва всички организационни елементи, идентифицира ограниченията и необходимите действия, предприети за преодоляване на правни, управленски, финансови или бариери, свързани с умения; описанието включва всички контекстуални елементи на целевите групи (т.е. атлети и професионалисти в спорта) и действията, предприети за преодоляване на лични бариери и бариери от околната среда; разработена и внедрена комуникационна стратегия и план за разпространение на резултатите; практиката вече е успешно прехвърлена/повторена.

Целите на този Наръчник са многобройни и всички са свързани с обща цел:

- Да представи най-добри практики или примери, които вече са успешно разработени в страни в Европа и извън нея за предотвратяване дискриминацията на хора с увреден слух или хора с увреждания в спорта.***

Съответно конкретните цели, които трябва да бъдат постигнати, са:

- Насърчаване на социалното приобщаване и равните възможности в спорта – гръко-римска борба, със специален акцент върху хората с увреден слух или хората с увреждания в спорта.***
- Подпомагане/учредяване на спортни дейности по гръко-римска борба за хора с увреден слух или хора с увреждания.***
- Подпомагане и подкрепа за участието на спортни оператори, социални работници, доброволци, треньори, спортни клубове, организации и всички, които се интересуват от осъществяване на дейности за интегриране на хора с увреден слух или хора с увреждания в спорт чрез занимания по “Гръко-римска борба за хора с увреден слух”.***

- ☑ Да се подпомагат и подкрепят спортните клубове при установяването и прилагането на вътрешни политики и процедури за подпомагане на участието на хората с увреден слух в спорта и за идентифициране на различните роли, които отделните лица (спортисти, треньори и други професионалисти) могат да играят в интеграцията на хора с увреден слух или хора с увреждания в спорта;
- ☑ Да се подпомагат и подкрепят политиците при разработването на стратегии за предотвратяване на дискриминацията срещу хората с увреден слух или хората с увреждания в спорта;
- ☑ Изграждане на база от знания за свързване на дейности за премахване на дискриминацията срещу хората с увреден слух или хората с увреждания в спорта;
- ☑ Да се създаде добра основа и насърчаване на изследователи, практики и политици да увеличат участието си в дейности в тази област.

Въз основа на така поставените цели се очертава основният изследователски проблем на този Наръчник за най-добри практики – да се определи степента на интеграция на хората с увреден слух и хората с увреждания в спорта, както количествено, така и качествено, т.е. какви най-добри практики за интеграция те прилагат и влиянието им върху по-широките социални процеси.

Чрез диахронен преглед на документи относно защитата от дискриминация и включването на хората с увреждания в спорта и промените през историята, Наръчникът изследва връзката на хората с увреден слух и хората с увреждания в спорта и в създаването на нова браншова приобщаваща спортна сфера.

Общата хипотеза се състои от следните компоненти:

(А) постмодерните демокрации се ръководят от принципите на (Б) недискриминация и (В) създаване на условия за развитие на модалности за приобщаване на хората с увреждания във всички аспекти на живота, като се фокусира върху спорта като поле, което обединява всички хора, независимо от тяхното разнообразие.

Методическият подход при подготовката на Наръчника се основава на:

1. *Теоретичен анализ*, базиран на консултация с компетентна съвременна теория, която разглежда: *първо*, социалните и социално-политическите функции на държавата в борбата с дискриминацията на хората с увреждания; *второ*, типични бариери пред участието в спорт от хора с увреждания, като например липса на осведоменост от страна на хората без увреждания как правилно да ги включат в отбори; липса на възможности и програми за тренировка и състезание; твърде

малко достъпни съоръжения поради физически бариери; ограничена информация и достъп до ресурси. В изследването са включени тематични материали от областта на международното право, спортното право и физическата култура. Изследователските материали включват препратки към законодателство и други правни материали, официални данни, проучвания, анализи и изследвания за предметната област.

2. *Сравнително-нормативен анализ* на международни, регионални и национални правни актове (конвенции, препоръки, директиви, закони и др.);

3. Използване на данни от документно проучване и представяне на пет (5) най-добри практики от страните, участващи в изпълнението на проекта, във връзка с превенцията на дискриминацията на хора с увреден слух или хора с увреждания в спорта и адаптиране към националния контекст.

От централно значение са процесите на приобщаване, които се случват в спортната среда и какво се случва или може да се случи на хората с увреждания, когато влязат в игралното поле.

При събирането на данни бяха взети предвид следните критерии:

- **Уместност.** Този критерий се отнася до политическия/стратегическия контекст на практиката или намесата.
- **Етични аспекти.** Зачитане на етичните ценности и гарантиране защита на достойнството.
- **Ефективност и ефикасност на интервенцията.** Този критерий показва степента, в която интервенцията е била успешна за постигане на желан резултат по най-оптималния начин.
- **Равенство.** Този критерий счита, че практиката трябва да отчита нуждите на населението (т.е. мъже и жени, участващи в спорт или като спортисти, или професионалисти) при разпределянето на ресурсите и идентифицирането и намаляването на неравенствата.
- **Устойчивост.** Този критерий оценява способността на практиката да се поддържа в дългосрочен план с наличните ресурси, като се адаптира към социалните и икономически изисквания на контекста, в който се развива.
- **Участие и междусекторно сътрудничество.** Този критерий оценява способността на практиката да насърчава сътрудничеството между различни заинтересовани страни и сектори (т.е. спортисти, професионалисти, спортни клубове, подкрепа за спортисти, околна среда, политици, държавни служители и др.).

Защо гръко-римска борба?

1. Социално приобщаване и равни възможности.
2. Увреждания и социално приобщаване в Европа.

Образователни методики

Методологиите, които характеризират този проект, произтичат от интегрирането на различни тематични области:

- Основни познания по гръко-римска борба, хора с увреден слух или хора с увреждания в спорта; в тази област се отнася до дисциплини като кинезиология, психология, педагогика, социология, право, медицина и др.;
- Спортни дисциплини и дейности в областта на борбата за приобщаване на хора с увреждания в тази област, в която работим;
- Комуникационни и преподавателски умения за оператори, работещи за приобщаването на хора с увреждания чрез гръко-римска борба.

Методологията, дефинирана и предложена в проекта, се характеризира с гъвкавост и адаптивност към най-различни контексти.

Допълващи дейности

Целта е да се стимулира размисъл и да се подобри осъзнаването (на себе си и на групата). Тези дейности не са лесни. Те трябва да бъдат прегледани и коригирани въз основа на обратната връзка на групата. Затова е важно всеки път да се намира най-подходящото предложение за тази група. Този вид дейност трябва да бъде интегрирана в обучението във връзка с целите, които искаме да постигнем.

Сред различните видове допълнителни дейности можем да открием:

- Различни видове дейности, т.е. всички физически дейности, които са подготвителни за спортна дейност;
- Допълнителни физически натоварвания;
- Присъединяване към дейността (т.е. подкрепяне на презентацията, изследване на околната среда, заключване, тръгване);
- Дейности, включващи семейства;
- Образователни дейности за активен начин на живот (изкуство, информираност, здраве, благополучие, хранене и др.).

Персонализирана среда

Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, очевидно трябва да бъдат адаптирани към нуждите и възможностите на участниците.

Партньорите анализираха и оцениха всяка практика, използвайки горните критерии, включително: процес на проектиране и разработка / категории извършени дейности / законово и регулаторно съответствие / институционално участие.

Партньорите изпратиха най-добри практики чрез попълване на предварително определен шаблон (Приложение 1), съдържащ следните данни: име на най-добрата практика и данни за контакт (уебсайт, местоположение и т.н.), държава, кратко описание/история и национален контекст. Партньорите изпратиха попълнения шаблон (с пет най-добри практики за държава) заедно с препоръки за всяка най-добра практика. Освен шаблона, партньорите отговориха и на въпросника, който беше създаден като методически инструмент за подобряване качеството на материала.

Приложение 1: Шаблон за подаване на най-добри практики и въпросник

Наименование на проекта: Гръко-римска борба за хора с увреден слух						
Акроним на проекта: DEAF_WRESTLE						
Работен пакет 2: Наръчник за най-добри практики						ЛОГО
Водещ бенефициент: РВК БЕЗБЕДНОСТ Скопие						
ЛОГО	Съфинансиран от Европейския съюз					
Организация, представяща анализираната практика:						
Примерен Наръчник за най-добри практики						
	Наименование на най-добра практика и данни за контакт (уебсайт, местоположение и т.н.)	Изпълняваща държава	Продължителност (откога и ако е било в миналото – до кога)	Кратко описание/ история	Препоръки	Национален контекст
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

Въпросник, на който трябва да се отговори от организациите (също индикатори, които могат да се използват за попълване на извадката):	
1.	Има ли организирана система от състезания по спортни дисциплини за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
2.	Има ли национална организация, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите хора и/или хората с увреждания?
3.	Има ли комисии или органи в рамките на националните спортни федерации за спортни дисциплини (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които работят по въпроси, свързани с приобщаването на хората с увреждания?
4.	Националните спортни федерации имат ли бюджет в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания?
5.	Националните спортни федерации включват ли състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари?
6.	Има ли експерти в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания?
7.	Националните спортни федерации разполагат ли с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухи и/или хората с увреждания?
8.	Националните спортни федерации установили ли са състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания?
9.	Организируют ли се състезания с хора без увреждания и хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
10.	Организируют ли се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания?
11.	Има ли специална секция на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, която популяризира спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
12.	Имат ли държавните органи/политиците в областта на спорта бюджетно перо в своите програми за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания?
13.	Има ли специфични видове образование/допълнително образование за професионалисти, желаещи да работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
14.	Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, адаптирана ли е към нуждите и възможностите на участниците?
15.	Има ли програми за тренировка по гръко-римска борба, предназначени за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
16.	Разработени ли са материали (книги, ръководства, брошури и др.) за основно въвеждане в вида гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил и борба за жени) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?

2. Включване на хора с увреден слух и хора с увреждания в спорта - Международни документи

Правата на човека са универсални, следователно правата на хората с увреждания и правата на хората без увреждания са еднакви.

В международното право има редица документи/актове, които гарантират равен достъп на хората с увреждания и хората без увреждания, т.е. всякаква форма на дискриминация е забранена. Основно човешко право е правото на живот. Това право съдържа много важни компоненти, които позволяват на хората достъп до всички области на живота, които несъмнено трябва да бъдат равни.

Но какво точно е равенството? *Равенството означава да се гарантира, че всеки индивид има равни възможности да се възползва максимално от живота и талантите си. Също така е и убеждението, че никой не трябва да има по-лоши шансове за живот поради начина, по който е роден, откъде идва, в какво вярва или дали има увреждане.*

Европейският съюз⁴ насърчава равните възможности и достъпността за хората с увреждания. Основна част от неговата стратегия включва работа за Европа без бариери. Това означава премахване на всички реални пречки пред неравното третиране и достъпа до упражняване на правата на хората с увреждания. Един от основните документи на ЕС, който регулира правата на хората с увреждания, е **Хартата на основните права на Европейския съюз (CFREU)**⁵, която забранява дискриминацията на основание увреждане и признава правото на хората с увреждания да се възползват от мерки за гарантиране на техните независимост, социална и професионална интеграция и участие в живота на общността. Хартата закрепва определени политически, социални и икономически права на граждани и жители на ЕС в правото на ЕС. Ратифицирана е на 7 декември 2000 г.

„Осъзнавайки своето духовно и морално наследство, Съюзът се основава на неделимите, универсални ценности на човешкото достойнство, свобода, равенство и солидарност; тя се основава на принципите на демокрацията и върховенството на закона. Той поставя индивида в центъра на своите дейности, като установява гражданството на Съюза и създава пространство на свобода, сигурност и правосъдие“.

Член 26 от Хартата предполага интеграция на хората с увреждания: *„Съюзът признава и зачита правото на хората с увреждания да се възползват от мерки, предназначени да гарантират тяхната независимост, социална и професионална интеграция и участие в живота на общността“.*

ЕС се основава на набор от ценности, които включват недискриминация, равенство и зачитане на човешкото достойнство и правата на човека, включително правата на хората с увреждания. **Договорът за функционирането**

⁴ Европейският съюз е наднационален политически и икономически съюз от 27 държави-членки, които са разположени предимно в Европа. Съюзът има обща площ от 4 233 255 km² и приблизително общо население от над 448 милиона души.

⁵ Харта на основните права на Европейския съюз, достъпна на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>.

на Европейския съюз (ДФЕС)⁶ ясно постановява, че при определянето и изпълнението на своите политики и дейности Съюзът се стреми да се бори с дискриминацията, основана на пол, раса или етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. *Дял XII – Образование, професионално обучение, младежи и спорт* поставя специален акцент върху спорта. Тъй като ЕС не признава каквато и да е форма на дискриминация, независимо на каквато и да е основа, несъмнено всяко действие на ЕС и неговите страни-членки трябва да е насочено и към хората с увреждания. Защитата на физическата и морална неприкосновеност на спортистите и спортистките е ключово действие за всеки субект.

В посока насърчаване на спорта и приобщаване/осигуряване на равни възможности за участие на хора с увреждания в спорта, като важен документ в рамките на ЕС бихме открили **Заключенията на Съвета на Европейския съюз и представителите на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета за достъп до спорт на хора с увреждания**⁷. Заключението се използва за идентифициране на конкретния проблем, който е от значение за ЕС и за очертаване на конкретни действия, които да се предприемат или цели, които да се постигнат, за да се подкрепят бъдещите политики за хората с увреждания в спорта. Наред с всичко, приканва държавата-членка да подкрепи социално осъзнаване и образователни кампании; да подпомага по-нататъшното образование и обучение на учители по физическо възпитание, треньори, друг спортен персонал и доброволци като цяло, със или без увреждания; да предприема действия за осигуряване на достъп на лица с и без увреждания до спортна инфраструктура, включително посещение на спортни събития, тренировки или участие в спорт; да насърчава приобщаващ спорт и програми за физическо възпитание, за да отговорят на нуждите на децата с увреждания, с оглед предлагане на равни възможности за всички деца чрез стимулиране на участието им в свързани със спорта физически дейности и насърчаване на интереса им към спорта.

В Европейската комисия (ЕК) Генералната дирекция за младежта, спорта, образованието и културата (ГД МСОК) отговаря за разработването и прилагането на европейската политика в областта на спорта.

В тази насока дейностите на ГД МСОК са подчертани в следните три документа: **Работен план на Европейския съюз за спорта (2021-2024г.)**⁸, **Бяла книга за**

---

⁶ Договор за функционирането на Европейския съюз, достъпен на: [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF](https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF)

⁷ Заключенията на Съвета на Европейския съюз и представителите на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета за достъп до спорт на хора с увреждания, 2019 г. Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ВСИЧКИ/?uri=CELEX%3A52019XG0607%2803%29>.

⁸ Работен план на Европейския съюз за спорта (2021-2024г.). Достъпно на: <https://www.ecos-europe.com/the-eu-work-plan-for-sport-2021-2024-has-been-published/>.

спорта⁹ и Развитие на европейското измерение в спорта. Бялата книга ще използва определението за „спорт“, установено от Съвета на Европа: „всички форми на физическа активност, които чрез случайно или организирано участие имат за цел да изразят или подобрят физическата годност и психическото благополучие, да формират социални взаимоотношения или да получат резултати води до конкуренция на всички нива.“ В контекста на целта на този Наръчник, уврежданията се третират еднакво. Всъщност държавите-членки и заинтересованите страни/спортните организации се насърчават да предприемат конкретни действия, за да осигурят равни възможности за хората с увреждания по отношение на осигуряването на равен достъп до спорт (специално за деца с увреждания), за адаптиране на спортната инфраструктура към нуждите на хората с увреждания и, разбира се, за насърчаване на спорта и поддържане на диалог с хората с увреждания, за да се повиши нивото на тяхното приобщаване в различни спортни дисциплини и гарантиране на ценностите на равенството за всички.

Съюз на равенството, Стратегия за правата на хората с увреждания 2021-2030 г.¹⁰ Целта на тази стратегия е да се постигне напредък към гарантиране, че всички хора с увреждания в Европа, независимо от техния пол, раса или етнически произход, религия или убеждения, възраст или сексуална ориентация: ползват човешките си права; имат равни възможности, равен достъп за участие в обществото и икономиката; могат да решават къде, как и с кого живеят, да се движат свободно в ЕС, независимо от нуждите си от подкрепа; и вече не изпитват дискриминация. Спортът също е част от тази стратегия, като осигурява достъпно и приобщаващо изкуство и култура, спорт, свободно време, развлекателни дейности и туризъм като основни за пълноценното участие в обществото. Те повишават благосъстоянието и дават възможност на всички, включително на хората с увреждания да развият и използват своя потенциал.

Организацията на обединените нации (ООН) е международна организация, чието членство е отворено за всички миролюбиви държави, които отговарят на условията, предписани от Хартата и днес има повече от 200 държави-членки по целия свят. Основна цел на ООН е поддържането на международния мир и сигурност. Важно е да се подчертае, че повечето от международните документи/инструменти са свързани и в ролята на укрепване на **Конвенцията за правата на хората с увреждания (КПХУ)**¹¹. Освен това международните документи на ЕС са във връзка с тази конвенция и укрепване на ролята на хората с увреждания в страните.

Конвенцията за правата на хората с увреждания беше приета на 13 декември 2006г. в централата на ООН в Ню Йорк заедно с **Факултативния протокол** към нея и беше открита за подписване на 30 март 2007г. Имаше 82 страни, подписали

---

⁹Бяла книга за спорта. Достъпно на: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391>.

¹⁰ Съюз на равенството, Стратегия за правата на хората с увреждания 2021-2030г. Достъпни на: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en>.

¹¹ Конвенция за правата на хората с увреждания (КПХУ). Достъпна на: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>

Конвенцията, 44 страни, подписали Факултативния протокол и 1 ратификация на Конвенцията. Това е най-големият брой подписали в историята Конвенция на ООН в деня на нейното откриване. Това е първият всеобхватен договор за правата на човека през 21-ви век и е първата конвенция за правата на човека, отворена за подписване от организации за регионална интеграция. Конвенцията влезе в сила на 3 май 2008г.¹²

Член 30 – Участието в културния живот, развлеченията, свободното време и спорта на КПХУ изрично налага положително задължение на подписалите страни:

„5. С оглед да се даде възможност на хората с увреждания да участват наравно с другите в рекреационни, развлекателни и спортни дейности, държавите-страни предприемат подходящи мерки:

а. Да насърчават и популяризират участието във възможно най-голяма степен на хора с увреждания в основните спортни дейности на всички нива;

б. Да гарантират, че хората с увреждания имат възможност да организират, развиват и участват в специфични за хората с увреждания спортни и развлекателни дейности и за тази цел да насърчават предоставянето, наравно с останалите, на подходящо обучение и ресурси;

в. Да гарантират, че хората с увреждания имат достъп до места за спорт, развлечение и туризъм;

г. Да гарантират, че децата с увреждания имат равен достъп с другите деца до участие в игра, отдых и развлечения и спортни дейности, включително тези дейности в училищната система;

д. Да гарантират, че хората с увреждания имат достъп до услуги от тези, които участват в организирането на развлекателни, туристически, развлекателни и спортни дейности.“

Факултативният протокол, както беше посочено по-горе, беше приет едновременно с КПХУ. Целта на Факултативния протокол е да признае компетентността на Комитета по правата на хората с увреждания да получава и разглежда съобщения от или от името на лица или групи от лица, подчинени на неговата юрисдикция, които твърдят, че са жертви на нарушение от тази държава - страна по разпоредбите на Конвенцията.

Наистина, този международен инструмент обединява и подчертава правата на хората с увреждания на едно място и създава положителни задължения – правно обвързващи на подписалите го държави да зачитат, насърчават и разбира се да осигуряват равни условия за всички хора. За първи път хората с увреждания се насърчават да участват както в масови спортни дейности, така и в специфични за хората с увреждания спортни дейности. Освен това *Световната програма за*

---

¹² Източник на текста: уебсайт на ООН.

*действие (СПД)*¹³ подчертава, че държавите-членки трябва да насърчават спортните дейности за хора с увреждания чрез предоставяне на съоръжения и организации. WPA също подчертава необходимостта от подход към уврежданията от гледна точка на правата на човека. *Стандартните правила от 1993г. за изравняване на възможностите за хората с увреждания* подчертават, че държавите трябва да предприемат, наред с други неща, мерки, за да направят достъпни съоръженията за отдих и спорт и да разработят възможности за участие на хора с увреждания в спортни дейности.

Цели за устойчиво развитие (ЦУР) или Програма до 2030г.¹⁴

Програмата до 2030г. се основава на Всеобщата декларация за правата на човека и международните договори за правата на човека и изяснява, че целите за устойчиво развитие не могат да бъдат постигнати без зачитане на правата на човека. Програмата до 2030г. е много важен международен документ, за чието изпълнение държавите са се ангажирали, всичко в посока подобряване на условията на живот във връзка с опазването на природата и природните ресурси.

Докато пет цели и седем цели на ЦУР изрично се отнасят до хората с увреждания (цел 4 относно образованието, цел 8 относно заетостта, цел 10 относно намаляване на неравенството, цел 11 относно приобщаващите градове и цел 17 относно данните като средство за изпълнение), всички цели се отнасят за хора с увреждания. Ангажиментът на ЦУР е да не изостави никого и да достигне нивото на приобщаване на хората с увреждания във всички действия.

Равенството е свързано с разпознаването и премахването на бариерите, пред които са изправени хората, които участват или искат да участват в спорта. Това е задължително условие. Хората с увреждания имат право на защита от всякаква форма на дискриминация и насилие, равни възможности и достъп до правосъдие, образование, култура, жилище, отдих, свободно време, спорт и туризъм и равен достъп до всички здравни услуги.

---

¹³ Глобална стратегия за подобряване на превенцията на уврежданията, рехабилитацията и изравняването на възможностите, която се отнася до пълноценното участие на хората с увреждания в социалния живот и националното развитие.

¹⁴ https://www.undp.org/sustainable-development-goals/industry-innovation-and-infrastructure?gclid=Cj0KCQjw_5unBhCMARIsACZyzS3v6r5UKvnu6v0svH_uKL4iL1mexplW1piKPTP5M_31OxdHIBb3qlQaAmmZEALw_wcB

3. Най-добри практики за включване на хора с увреден слух и хора с увреждания в спорта - Анализ на ситуацията

Основната задача на организациите беше да представят пет най-добри практики и да отговорят на въпросника, изготвен за повишаване на качеството на изследването. Следователно резултатите от анализа ще бъдат представени индивидуално по държави.

• Република Италия

Институтото деи Сорди ди Торино идентифицира пет най-добри практики за Наръчника за най-добри практики за предотвратяване на дискриминацията на хора с увреден слух и/или хора с увреждания в гръко-римската борба или спортове, които са важни за Италия. Разбира се, *Институтото деи Сорди ди Торино* също сканира ситуацията в националните органи и даде качествен принос към цялото изследване, като отговори на въпросника.

Според попълнената извадка през 1924г. е основана FSSI- Федерационе Спортива Сорди Италия (Спортна федерация на глухите хора в Италия). Основната цел на федерацията е да насърчава спортната дейност сред глухите спортисти и да обединява мултидисциплинарни клубове от цяла Италия. Особеността на това сдружение е, че представя няколко спортни дисциплини, както зимни, така и летни, групови или индивидуални. Единственото изискване за членство е увреждане: Глухота. То е свързано със CIP (Италиански параолимпийски комитет), CONI (Италиански национален олимпийски комитет), EDSO (Европейска спортна организация за глухи хора) и участва в Deaflympics, Олимпийските игри за глухи спортисти. Тренират се общо 39 спортни дисциплини. През 1929г е основана A.S.D. Gruppo Sportivo Сорди Торино (ASD Спортна група за глухи хора в Торино). Организацията е редовен участник в събития като Олимпийските игри за глухи хора, които служат като Олимпийски игри за глухи спортисти. Тя също така организира и подкрепи различни регионални и национални първенства в различни спортни дисциплини, включително боче, голф, боулинг, шах и др. Един забележителен аспект от техните дейности е интегрирането на глухи и чуващи спортисти в събития, с отделни класации, за да се гарантира честна конкуренция. Този подход насърчава приобщаването и насърчава чувството за приятелство сред спортистите със и без увреден слух. Ангажиментът на A.S.D. Gruppo Sportivo Sordi di Torino към спорта се простира отвъд игралното поле. Те са изиграли

жизненоважна роля в подхранването на таланти, предоставяйки на спортистите възможности да се състезават и създават подкрепяща общност за хора със слухови увреждания. Тъй като организацията продължава да се развива и адаптира към променящия се пейзаж на спорта и правата на хората с увреждания, тя остава символ на отдаденост и постоянство, обогатявайки живота на глухите спортисти и вдъхновявайки бъдещите поколения да се отличават в спорта, независимо от техния слухов статус.

Като трета най-добра практика беше посочен Микрокосмос, чиято основна цел от 2016г. е създаването на речници за хора с увреждания.

"Ню Кодокан" – Давиде Стабиле – Сан Пиетро ал Танагро (SA) Италия. Давиде Стабиле е глух борец, който участва в Олимпийските игри за глухи хора през 2017г. и в момента се състезава в национални и международни шампионати. Той тренира в спортната зала Ню Кодокан в Сан Пиетро ал Танагро (SA), Италия, със своя учител Пиетро Амендола, който е научил италианския жестомимичен език (LIS), за да общува с Давиде, докато е на ринга.

Друг глух спортист, идентифициран като положителна практика, е Салваторе Импрота, глух борец, който се състезава в Олимпийските игри за глухи през 2017г. и 2022г. В момента той се състезава в национални и международни шампионати и тренира борба в своята зала в Казерта (CE), Италия.

• Република Гърция

Хелпинг Хенд и Еноси Елинон Пропонитон Палис идентифицираха шест най-добри практики за Наръчника за най-добри практики с цел предотвратяване дискриминацията на хора с увреден слух и/или хора с увреждания в гръко-римската борба или спортове, приложени в Гърция като изпълняваща страна. В допълнение, те предоставиха информация във въпросника, за да създадат по-добра картина за политиката на страната за включване на глухите хора и/или хората с увреждания в спорта.

Според изследването първата най-добра практика е идентифицирана през 1938г. със създаването на Националната фондация за глухите хора. Мисията на Националната фондация за глухите хора е да предоставя модерни и ефективни услуги, предназначени да отговорят на нуждите на глухи хора и хора с увреден слух от всички възрасти, да се застъпва за правата им на равен достъп до комуникация и участие в обществото и да провежда изследване на глухотата, нуждите и демографията на населението с нарушен слух.

През 1951г. в цяла Гърция започва създаването на първите специални училища за глухи и хора с нарушен слух. Специалните начални училища и детски градини в цялата страна показват, че специалното образование за глухите е въведено в Гърция със закъснение в сравнение с други европейски страни. Осем години по-късно, през 1959г., в Гърция са създадени девет спортни асоциации за глухи и хора с нарушен слух, чиято целева група са изключително глухите хора.

Спортните клубове се опитали да създадат добре организирана система от спортни дейности.

През 1988г. започва дейността си Гръцката спортна федерация на глухите хора - вторична спортна федерация на глухите хора и инвалидите. Тя е официално призната от гръцката държава с Министерско решение № С/18446/27.7.1999г. на Министерството на културата и се ръководи от принципите на Закон 2725/1999 г. (Държавен вестник А'121/17.6.1999г.) и допълнителните закони 2947/2001г. (Държавен вестник 228), Закон 3057/2002г. (Държавен вестник А'239).

Първият спортен фестивал за глухи и хора с нарушен слух е организиран през 2017г., като се превърна в традиция и се организира всяка година. Първият фестивал е организиран от Гръцката федерация по спорт за глухи хора с подкрепата на регион Атика в съоръженията на ОАКА.

През 2020г. беше приет „Закон № 4726“, озаглавен „Реформа на институционалната рамка за избори на спортни органи, ескорт на изявени спортисти за спортисти с увреждания, създаване на Национална платформа за спортна почтеност, Гръцкия олимпийски комитет (НОС), Гръцкия Параолимпийски комитет (НРС) и други разпоредби“. Този закон е много важен в този смисъл, тъй като бенефициентите са хора с увреждания.

От представените данни може да се заключи, че Република Гърция следва политика за приобщаване на хората с увреждания от създаването на първата Национална фондация за глухи хора през 1938г. и е направила много важна стъпка с приемането на Закон № 4726 през 2020г. Заинтересованите страни показват известно ниво на осъзнаване на значението на приобщаването на тези хора в спорта. Въпреки това, някои слабости са идентифицирани от националните федерации и спортните професионалисти, които несъмнено трябва да бъдат преодолени:

- експерти (спортни специалисти, работещи с хора с увреждания) не са представени в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи хора и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва да се идентифицират и включат експерти за хора с увреждания в националните спортни федерации и/или да се обучи подходящ персонал, ако няма такъв;

- националните спортни федерации нямат разработени състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва всички национални спортни федерации да разработят състезателни правила за съответния спорт за глухи хора и/или хора с увреждания; Освен това в обявлението за всяко първенство се посочват правилата и условията за провеждането му;

- няма установена практика за организиране на състезания с хора без увреждания и глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва - за да се осигури интеграция и укрепване на социалните умения на хората с увреждания, където е възможно - да се организират състезания между хора без увреждания и глухи хора и/или хора с увреждания;

- държавните органи/политиците в областта на спорта не са предвидили в програмите си позиция за развитие на спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва на държавните органи да включат в своите програми специална бюджетна позиция за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания;

- не се провеждат програми за тренировка по гръко-римска борба за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва националната федерация по борба да разработи специални образователни и тренировъчни програми за глухи и/или хора с увреждания;

- материали (книги, ръководства, брошури...) не са предназначени/разработени за основно въвеждане в спорта гръко-римска борба и други олимпийски спортове в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания, а само за хора без увреждания;

- Националната федерация по борба (и/или националните власти, отговорни за развитието и популяризирането на спорта) да проектират материали за гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания;

Въпреки това бяха отбелязани следните положителни аспекти:

- ✓ има организирана система от състезания по спортни дисциплини за глухи и/или хора с увреждания, включително гръко-римска борба;
- ✓ има национална организация, посветена на развитието на спорта и интеграцията на глухите хора и/или хората с увреждания – Гръцката спортна федерация на глухите хора и още 9 спортни клуба за глухи хора;
- ✓ има комисии или органи в рамките на националните спортни федерации (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика...), които работят с проблемите на приобщаването на хората с увреждания;
- ✓ националните спортни федерации имат предвидени средства в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания;
- ✓ националните спортни федерации са включили състезания за глухи и/или хора с увреждания в своите годишни състезателни календари;
- ✓ уебсайтовете на националните спортни федерации са приятелски настроени към хората с увреждания;
- ✓ организират се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреждания и/или глухи заедно с хора без увреждания;

- ✓ за всеки отделен случай има специално място на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, което популяризира спорта за хората с увреждания;
- ✓ има определени видове образование/допълнително образование на професионалисти, които ще работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания; има дори специални училища за глухи хора;
- ✓ съгласно действащото законодателство спортната зала и спортните игрища са съобразени с нуждите и възможностите на участниците;

От анализа на добрите практики и отговорите на въпросника може да се заключи, че националните спортни федерации на Република Гърция трябва да предприемат мерки за разработване на правила за състезания за съответните спортове за глухи и/или хора с увреждания, повишаване нивото на интеграция на глухите и/или хората с увреждания и хората без увреждания в спортните дисциплини и, разбира се, създаване на много добра база чрез въвеждане на специални програми и проектиране/произвеждане на образователни материали за всеки спорт.

• Република Северна Македония

Република Северна Македония има един бенефициент по проекта – Полициски борецки клуб БЕЗБЕДНОСТ Скопие (РВК BEZBEDNOST Skopje). ПБК БЕЗБЕДНОСТ Скопие идентифицира осем най-добри практики за Наръчника за най-добри практики за предотвратяване на дискриминацията на хора с увреден слух и/или хора с увреждания в гръко-римската борба или спорт. Освен това в предвидения срок клубът предостави информация във въпросника, за да създаде по-добра качествена картина за политиката на страната за приобщаване на глухите и/или хората с увреждания в спорта.

С тази цел, през декември 1947г. е основана Фондацията към Асоциацията на глухите и хората с нарушен слух в Република Македония. Специална помощ при основаването на организацията оказва Министерството на социалните грижи на Република Македония. Министерството съдейства за създаването на други хуманитарни организации. В своето 65-годишно развитие Асоциацията на глухите и с нарушен слух преминава през няколко етапа. В периода 1999-2013г. асоциацията предприема значителни дейности за подобряване положението на глухите хора по отношение подобряване на първата нормативна уредба, образование, социална защита, заетост, култура, спорт и отдих, международно сътрудничество, сътрудничество с местни неправителствени хуманитарни организации, държавни органи и институции. През този период със своите дейности и действия тя дава възможност да се разберат нуждите и проблемите, пред които са изправени глухите и хората с нарушен слух, да се повиши информираността на гражданите, а също и на държавните органи. В рамките на асоциацията има 17 асоциации от различни градове.

През 1964г. е основана Националната федерация за спорт и отдих на хора с увреждания на Северна Македония - Параолимпийски комитет на Северна

Македония (NFSRIM - МРК). Националната федерация за спорт и отдых на хора с увреждания на Северна Македония - Параолимпийският комитет на Северна Македония е спортна, доброволческа, социално-хуманитарна организация, създадена през 1965г., чиято основна цел е да развива, създава, обединява и представлява спортно-развлекателните дейности на всички хора с увреждания на територията на Република Северна Македония, независимо от вида, степента и характера на увреждането, както и причините за възникване на увреждането. Македонският параолимпийски комитет извършва своята дейност в съответствие със своите норми, предложения и критерии, както и с нормите, предложенията и критериите на Международния параолимпийски комитет, на който е член от 1994г., когато е приет за редовен член на Общото събрание в Токио чрез акламация.

Много важна е Националната спортна федерация на глухите хора в Северна Македония, която постигна много страхотни резултати. Основната цел на федерацията на глухите хора е развитието на спорта за глухите хора в Република Северна Македония. Член е на Европейската спортна организация на глухите хора. Един от най-популярните ѝ спортисти е плувецът Андрей Стояноски - сребърен медалист от Световната купа по плуване за състезатели с нарушен слух.

В Република Северна Македония има няколко параолимпийци, които са постигнали изключителни резултати. Например Оливера Наковска Бикова в стрелба с лък; Бранимир Йовановски, стрелба с лък; Ванчо Каранфилов, стрелба с лък; Вангел Жабев, плуване - 2 бронзови медала от Параолимпийските игри в Арнем - 1980г.; Андрей Стояноски, плуване (спортисти с нарушен слух).

Оливера Наковска Бикова е златен медалист със световен параолимпийски рекорд в Лондон през 2012г., златен медал от Европейското първенство в Дания - 2001г., европейска рекордьорка, 3 сребърни медала от Европейското първенство във Вроцлав 2005г. и Сеул - 2007г., сребърен медал от Световното първенство в Сарганс - 2006г., 6-то място на Параолимпийските игри в Атина - 2004г., участник в 2 Световни първенства и 1 сребърен и 1 бронзов медал отборно, участник в 4 Европейски първенства: 2 златни и 3 сребърни медала - индивидуално, 2 сребърни и 4 бронзови медала - отборно. Има над 10 медала от Европейски купи и други международни първенства, многократна държавна шампионка на Македония, абсолютна рекордьорка на Република Македония в дисциплината - въздушен пистолет, най-добър спортист на Македония, най-добър параолимпиец, най-високо признание "8-ми септември", получено от президента на страната, спечелила над 20 медала от европейски и други международни първенства и купи, държи световен параолимпийски рекорд по стрелба с въздушен пистолет. Оливера Наковска Бикова показва, че за целостта на човека е важна не само физическата цялост, но и целостта на характера.

Бранимир Йовановски е носител на златен медал в дисциплината въздушен пистолет с нов световен и параолимпийски рекорд на Параолимпийските игри в Барселона през 1992г.; спечелени над 50 медала от международни първенства; спечелени 50 медала от световни и европейски първенства и купи; многократен държавен шампион на Македония по стрелба с въздушен пистолет; обявен е за

най-добър спортист на Република Македония; пет пъти е бил най-добър спортист на град Куманово; награден е от президента на страната с орден "8 септември"; от 1996г. започва и треньорска дейност, където има забележителни резултати. Като треньор той безкористно споделя своя опит с другите. Като граждански активист, чрез „Мобилност Македония“, Бранимир от години се бори за солидарно общество с равни възможности за всички, в което хората с увреждания ще могат да живеят като равни. Бранимир Йовановски успява да вдъхнови много граждани да преодолеят препятствията.

Ванчо Каранфилов е носител на сребърен медал от Параолимпийските игри в Атина – 2004г.; Равен европейски рекорд; 5-то място на Параолимпийските игри в Сидни – 2000г.; участник в 3 Световни първенства: 1 сребърен медал и 1 бронзов медал – индивидуално и 1 сребърен и 1 бронзов медал – отборно; Европейски шампион от Дания – 2001г.; участник в 5 Европейски първенства: 1 златен медал – индивидуално, 2 сребърни и 5 бронзови медала – отборно; над 25 медала от Европейски купи и други международни първенства; 9-кратен държавен шампион на Македония; Спортист на годината на Република Македония за 2004г. в организацията на Спортния съюз на Република Македония, ФФК, МРТ и други печатни и електронни медии; многократен спортист на Македония, организиран от НФСРИМ; двукратен носител на наградата "13-ти ноември" на град Скопие; Гигант на Македонския олимпийски комитет.

Андрей Стояноски спечели сребърен медал по плуване на Световното първенство в Тексас; счупи няколко държавни рекорда; има 5 спортни Оскара и над 300 награди и медала; носител на стипендия от Агенцията за младежта и спорта от световна категория, две четвърти места на Европейското първенство за глухи хора, проведено в Люблин през 2018г.; пето място на 200м индивидуално съчетано плуване на Световното първенство за глухи хора, Сао Пауло, Бразилия, 2019г.; носител на наградата "13-ти ноември", присъдена от град Скопие за изключителни спортни резултати в плуването в категорията за хора със специални нужди.

Според отговорите на въпросника бяха установени следните слабости:

- няма комисиии или органи в рамките на националните спортни федерации по спортове (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които да работят по въпроси, свързани с интеграцията на хората с увреждания;

- затова се препоръчва да се наблюдават добрите практики от другите страни и да се създадат органи в рамките на националните спортни федерации по спортове, които да работят само по въпроси, свързани с интеграцията на хората с увреждания;

- националните спортни федерации не са предвидили средства в годишните си програми за развитие на спорта за приобщаване на глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва на всички национални спортни федерации да включат в годишните си програми специфични позиции и бюджет за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания;

- националните спортни федерации не разполагат с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухите и/или хората с увреждания;

- затова се препоръчва на всички асоциации (независимо дали са регистрирани само за глухи или хора с увреждания) да създават рекламни материали за популяризиране на конкретния спорт, в който участват глухи или хора с увреждания;

- националните спортни федерации нямат разработени състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва всички национални спортни федерации да разработят състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания;

- липса на специална страница в сайтовете на националните спортни федерации или клубове за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва създаването на специален таб/място в сайтовете на националните спортни федерации и клубове, който да информира за дейности за хора с увреден слух и/или хора с увреждания;

- няма програми за специфични видове обучение/допълнително образование на специалисти, които ще работят в спорта с глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва на националните органи в областта на образованието и спорта да разработят програми за образование/допълнително образование на хора, които искат да работят в спорта с хора с увреждания;

- не се провеждат програми за тренировка по гръко-римска борба за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва националната федерация по борба да разработи специални образователни и тренировъчни програми за глухи и/или хора с увреждания;

- материали (книги, ръководство, брошури...) не са предназначени/разработени за основно въвеждане в спорта гръко-римска борба и други олимпийски спортове в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания, а само за хора без увреждания;

- Националната федерация по борба (и/или националните власти, отговорни за развитието и популяризирането на спорта) да проектират материали за гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания;

Република Северна Македония обаче отбелязва и редица положителни аспекти по отношение приобщаването на хората с увреждания в спорта, тъй като беше установено:

- ✓ има организирана система от спортни състезания;
- ✓ има национална организация, посветена на развитието на спорта и интеграцията на глухи хора и/или хора с увреждания – Национална спортна федерация на глухите хора в Северна Македония;
- ✓ глухи и спортисти с нарушен слух участват в състезанията на Националната федерация по плуване и Македонската федерация по спортна стрелба;
- ✓ има експертни треньори във всички спортове, които работят с глухи хора, напр. треньор по плуване работи с плувци, треньор по стрелба с лък работи със стрелци и др.;
- ✓ организират се състезания с хора без увреждания и глухи и/или хора с увреждания; по-точно, спортисти, които са глухи и с нарушен слух се състезават заедно с хора без увреждания, на същото ниво без отстъпки;
- ✓ организират се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреждания и/или глухи заедно с хора без увреждания;
- ✓ в годишната програма на Агенцията за младежта и спорта е предвидена позиция в бюджета за развитие на хората с увреждания, по която федерациите кандидатстват и по този начин се финансират за осъществяване на спортната си дейност, също така има осигурени средства от Министерството на труда и социална политика;
- ✓ средата, в която се провежда спортната дейност, по отношение на глухите спортисти, спортните зали и спортните игрища са съобразени с нуждите и възможностите на участниците;

От анализа на най-добрите практики и отговорите на въпросника може да се заключи, че създателите на съответните политики и заинтересованите страни предприемат дейности, за да повишат нивото на приобщаване на глухите хора и хората с увреждания в спорта. Във всеки случай е необходимо да се предприемат мерки, насочени към повишаване на осведомеността по проблема чрез въвеждане на специални образователни материали, изработване на рекламни материали за утвърждаване и насърчаване на подходящ спорт сред глухите и/или хората с увреждания, създаване на комисии или органи, които работят по проблемите, свързани с приобщаването на хората с увреждания и разбира се, предвиждане на специална бюджетна позиция в годишните бюджети на националните спортни федерации за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания.

• Република Сърбия

Тъй като проектът включва две организации от Република Сърбия, а именно: *Клуб по борба Раднички и Училище с дом за ученици с увреден слух и говор „11-ти*

май“ Ягодина, заедно те идентифицираха пет най-добри практики за Наръчника за най-добри практики за предотвратяване на дискриминацията на хора с увреден слух или хора с увреждания по гръко-римска борба или спорт, според изискванията. Държавата, която прилага най-добрите практики, е Република Сърбия, като основната идея е да се предостави преглед на начина, по който заинтересованите страни успяват да включат хората с увреден слух или хората с увреждания в спорта, страна по страна. Освен това те отговориха на въпросника в определения срок, за да подобрят качеството на изследването и да представят по-задълбочена информация.

Според проведените проучвания на Клуб по борба Раднички и Училища с дом за ученици с увреден слух и говор „11-ти май“ Ягодина, може да се твърди, че Училища с дом за ученици с увреден слух и говор „11-ти май“ Ягодина постоянно организира развлекателни дейности, като това се прави от 1928г. В общежитието са създадени условия, които дават възможност на хората да се развиват в спорта според възможностите си чрез работата на секцията, а повече ученици да използват свободното си време по качествено по-добър начин. Съобразно интересите на учениците в училището и в общежитието години наред успешно работи спортната секция: секция по футбол, баскетбол – баскетбол 3x3, лека атлетика, тенис на маса и шах.

Много положителен пример за участието на глухите хора в спорта беше шоуто по борба в белградското училище за хора с нарушен слух. Презентацията беше направена от настоящите членове на сръбския национален отбор по борба и класът я завърши с голяма еуфория и много успешно. Децата бяха много щастливи и видимо развълнувани, както момчетата, така и момичетата. В края на презентацията учениците имаха възможност да изпробват няколко упражнения заедно с борците, което беше много положително прието от децата и предизвика радост. Изненадващо интересът беше много голям не само сред момчетата, но и сред момичетата. Те се оказаха по-сръчни и по-борбени от момчетата.

В дългогодишната традиция на Клуб по борба Раднички много добър положителен пример за добра практика е, че през златната ера на клуба за член е приет един глух състезател - Йова Радаков. Венецът на кариерата му е златният медал от официалното държавно първенство.

През 2012г. е основан клуб по стрелба с лък за хора с увреждания „Ястребово око“. Учредители и първи членове са хора с увреждания, а клубът е създаден като клуб за хора с увреждания. След кратко време гражданите на Крагуевац се заинтересуват от стрелба с лък, а клубът приема и хора без увреждания. Въпреки че е спорт, подходящ за хора с увреждания. Клубът има около петдесет членове, около четиридесет от които участват в състезания. Това е не само положителен пример за създаването на клуб за хора с увреждания, но и за интеграцията на хората с и без увреждания.

През 2015г. шахматът в Училище с общежитие за ученици с увреден слух и говор "11-ти май" Ягодина е посочен като пример за добра практика. Интересът към тази игра се появява съвсем случайно, когато учениците от пети клас от учебната

2015/2016 година, от любопитство, самостоятелно отварят шахматна дъска по време на училищната ваканция. Учениците прекарват цялото си свободно време в игра на шах помежду си и с учителите си. През следващата учебна 2016/2017г. пробно се въвежда избираем предмет – ШАХМАТ. В клас се изучават различни стратегии за отваряне, нападение и защита. От следващата учебна година отборът на училището участва в национални и международни турнири и печели медали.

От представените данни от изследването може да се заключи, че Република Сърбия трябва да предприеме различни дейности за напредък в политиката за интеграция на хората с увреждания и хората без увреждания, особено в спорта. Това означава първо да се повиши осведомеността за необходимостта от осигуряване на хората с увреждания при същите условия като хората без увреждания и след това да се създадат механизми за тяхната пълна интеграция. Според отговорите на въпросника бяха установени следните слабости:

- няма организирана система от състезания по спортни дисциплини за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва създаването на организирана система за състезания за глухи и/или хора с увреждания във всички спортни дисциплини;

- няма национална организация, която да работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите и/или хората с увреждания;

- затова се препоръчва активистите и властите да насърчават процеса на създаване на национална организация, която да се грижи за развитието на спорта и приобщаването на глухите и/или хората с увреждания;

- националните спортни федерации не са предвидили средства в годишните си програми за развитие на спорта за приобщаване на глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва на всички национални спортни федерации да включат в годишните си програми специфични позиции и бюджет за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания;

- националните спортни федерации не са включили състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари;

- затова се препоръчва на националните спортни федерации да предвидят и организират състезания за хора с увреждания в своите годишни състезателни календари, но освен това, с цел осигуряване на интеграция и укрепване на социалните умения на хората с увреждания, да предвидят и организират, когато е възможно, състезания за хора без увреждания и глухи и/или хора с увреждания;

- експерти (спортни специалисти, работещи с хора с увреждания) не са представени в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва да се идентифицират и включат експерти за хора с увреждания в националните спортни федерации и/или да се обучи подходящ персонал, ако няма такъв;

- националните спортни федерации не разполагат с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухите и/или хората с увреждания;

- затова се препоръчва на всички асоциации (независимо дали са регистрирани само за глухи хора или хора с увреждания) да създават рекламни материали за популяризиране на конкретния спорт, в който участват глухите хора или хората с увреждания;

- националните спортни федерации нямат разработени състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва на всички национални спортни федерации да разработят състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания;

- липса на специална страница в сайтовете на националните спортни федерации или клубове за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва създаването на специален таб/място в сайтовете на националните спортни федерации и клубове, който да информира за дейности за глухи хора и/или хора с увреждания;

- държавните органи/политиците в областта на спорта не са включили в програмите си бюджетни позиции за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания;

- затова на националните органи се препоръчва да отделят средства в бюджета на националния спортен орган, за да позволят на клубовете и асоциациите да извършват дейности, специално предназначени за глухите и/или хората с увреждания;

- няма програми за специфични видове обучение/допълнително образование на специалисти, които ще работят в спорта с глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва на националните органи в областта на образованието и спорта да разработят програми за образование/допълнително образование на хора, които искат да работят в спорта с хора с увреждания;

- спортните зали и спортните игрища не са съобразени с нуждите и възможностите на участниците (хора с увреждания);

- затова се препоръчва създаване на физически условия за достъпност и упражняване на дейности за хора с увреждания;

- не се провеждат програми за тренировка по гръко-римска борба за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва националната федерация по борба да разработи специални образователни и тренировъчни програми за глухи и/или хора с увреждания;

- материали (книги, ръководства, брошури...) не са предназначени/разработени за основно въвеждане в спорта гръко-римска борба и други олимпийски спортове в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания, а само за хора без увреждания;

- Националната федерация по борба (и/или националните власти, отговорни за развитието и популяризирането на спорта) да проектират материали за гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания;

Бяха отбелязани и положителни аспекти:

- ✓ има комисии или органи в рамките на националните спортни федерации по спортове (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които работят по въпроси, свързани с интеграцията на хората с увреждания;
- ✓ организират се състезания с хора без увреждания и глухи и/или хора с увреждания, а именно състезания по стрелба с лък;
- ✓ в някои спортове се организират развлекателни спортни дейности (тренировки, лагери и др.) за глухи хора и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания;

От анализа на най-добрите практики и отговорите на въпросника може да се заключи, че националните спортни федерации на Република Сърбия трябва да предприемат мерки, насочени към повишаване на осведомеността по въпроса - приобщаване на глухи хора и/или хора с увреждания във всички спортни федерации – чрез въвеждане на специални програми, организиране на съвместни състезания във всички спортни дисциплини за хора без увреждания и хора с увреждания и засилено популяризиране и проектиране/производство на образователни материали за всеки отделен спорт. Много важен проблем е липсата на физически условия за достъпност и упражняване на дейности за хора с увреждания и държавата и всички заинтересовани страни трябва да предприемат действия за създаване на условия за тренировка на тези хора. Бюджетирането на спортните дейности на хората с увреждания трябва да стане практика във всички спортни федерации.

• Република България

Единствената организация от Република България, участваща като бенефициент по този проект – Спортен клуб „Ангел войвода” – Хасково, идентифицира пет най-добри практики за Наръчника за най-добри практики за предотвратяване на дискриминацията на хора с увреден слух или хора с увреждания в гръко-римската борба или спорта в определения срок. Държавата, която прилага добрите

практики е Република България, като основната идея е да се направи преглед на всяка страна за това как заинтересованите страни успяват да интегрират глухите хора или хората с увреждания в спорта. Освен това те отговориха на въпросника в определения срок, за да повишат качеството на изследването и да представят по-задълбочена информация.

Според проведеното изследване може да се твърди, че първата представена положителна практика е от 2004г., когато са разработени тренировъчни методи за изостряне на сетивата на спортистите (по-точно методът на огледалото). Когато се работи с глухи спортисти, методът на огледално отразяване позволява на спортистите да видят упражнението и да копират дейността директно, без да са необходими подробни обяснения.

През 2004г. са идентифицирани две други положителни практики: използване на вербални и жестови методи за тренировка, гарантиране, че треньорите са подходящо квалифицирани и повишаване на личната мотивация на спортистите. Това означава, че треньорите, работещи със спортисти с увреждания, трябва да бъдат подходящо квалифицирани. Например Националната спортна академия „Васил Левски“ в България предлага програмата „Адаптирана физическа активност и спорт“, която може да подготви професионалисти за всички предизвикателства, свързани с ежедневните спортни дейности с тези спортисти.

През 2022г. започва създаването на условия и финансовото подпомагане за подготовка на спортисти с увреждания за участие в международни състезания. Като положителна практика е признато и провеждането на медийна политика за ползите от физическата активност и практикуването на спорт от хората с увреждания от 2022г. Дефицитът на информация за жителите на малките градове относно възможностите на различни спортни програми за интеграция на хората с увреждания е все още много голям. Тези програми трябва да се насърчават повече, за да се повиши обществената осведоменост за ползите от участието в спорт в общността.

От отговорите във въпросника България има изградена много добра система в областта на спорта за пълноценна интеграция на хората с увреждания, по-точно:

- ✓ има организирана система от спортни състезания – първенство на България за глухи хора и включва следните спортове: борба, джудо, бадминтон, волейбол, футбол, тенис на маса и тенис на корт;
- ✓ има национална организация Българска спортна федерация на глухите хора, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите хора в България; спортистите с други увреждания имат свои собствени федерации, напр. Спорт за хора с увреждания;
- ✓ съществуват комисии и комитети по спорт към националните спортни федерации, които се занимават с проблемите на приобщаването на хората с увреждания; например Спорт за хора с увреждания се занимава с приобщаването на хората с увреждания в различни спортове, Министерството на младежта и спорта също се занимава с приобщаването на хората с увреждания в различни спортове;

- ✓ Министерството на младежта и спорта всяка година публикува нови програми, в които предвижда бюджети (за развитие на спорта за приобщаване на глухи и/или хора с увреждания) за различни федерации;
- ✓ Българската федерация по спорт за глухи хора има свой годишен календар със състезания за глухи и/или хора с увреждания по различни видове спорт;
- ✓ има експерти в националните спортни федерации, които осъществяват дейности за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания, т.е. има главни треньори, които са обучени и квалифицирани да работят с хора с различни увреждания;
- ✓ Националните спортни федерации създават рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на съответния спорт сред глухи и/или хора с увреждания; например Българската федерация по спорт за глухи хора работи много активно с всички обществени центрове и училища, където има хора с увреждания;
- ✓ има специфични правила за състезания по различни спортове за хора с увреден слух и/или хора с увреждания;
- ✓ в борбата се организират смесени състезания за хора с и без увреждания;
- ✓ организират се спортни и развлекателни дейности (тренировки, лагери и др.) за хора с и без увреждания, организирани от Българска федерация по борба;
- ✓ Ако спортният клуб или федерация включва хора с увреждания, в сайтовете има специална секция за хора с увреждания;
- ✓ всяка община в България отделя около 10% от бюджета за спорт за развитие на спорта за хора със специални нужди;
- ✓ има определени видове обучение за специалисти, които ще работят в спорта с глухи и/или хора с увреждания; например в Националната спортна академия «Васил Левски» има курс по адаптирана физическа активност, който подготвя специалисти за работа с хора с увреждания;
- ✓ Спортните зали, в които хората с увреждания могат да практикуват различни спортове, са напълно съобразени с техните нужди;
- ✓ има тренировъчни програми по гръко-римска борба, предназначени специално за хора с увреждания на аматьорско и професионално ниво;
- ✓ публикувани са няколко книги и ръководства за основно въвеждане в спорта гръко-римска борба и други олимпийски спортове в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания, напр. „Основи на гръко-римската борба за хора с увреден слух“;

Въз основа на анализа на добрите практики и отговорите във въпросника може да се заключи, че националните спортни федерации на Република България и особено страната предприемат мерки за повишаване на информираността по въпроса за приобщаването на глухите и/или хората с увреждания във всички спортни федерации, чрез въвеждане на специални програми, осигуряване на подходящи физически условия за тренировки, организиране на съвместни състезания за хора без увреждания и хора с увреждания, засилено популяризиране и проектиране/производство на образователни материали за

всеки спорт. В този смисъл националните федерации трябва да продължат с най-добрите практики и да подобрят популяризирането на спорта за хора с увреждания във всички спортни дисциплини.

• Република Кипър

Зевелепе Консултантс Лимитед идентифицира единадесет най-добри практики за Наръчника за най-добри практики за предотвратяване на дискриминацията на хора с увреден слух и/или хора с увреждания в гръко-римската борба или спортове, като пет най-добри практики се прилагат в Кипър като изпълняваща държава. Другите идентифицирани най-добри практики се прилагат от Европейския съюз, Белгия, Нидерландия, Франция и Германия, Азия и в международен план. Въпреки че искането беше да се идентифицират пет най-добри практики за всяка страна и да се отговори на въпросника, за да се повиши качеството на изследването, Зевелепе Консултантс представи шест допълнителни най-добри практики в международен контекст.

Според изследването, проведено от Зевелепе Консултантс, може да се каже, че глухите хора са били интегрирани в спорта много по-рано в международен контекст, през 1924г. със създаването на Международния комитет по спорт за глухите хора и са били признати за равноправни представители на общността като хора без увреждания.

В Република Кипър първото положително действие за приобщаването на глухите хора в спорта е идентифицирано през 1985г. със създаването на Кипърската спортна асоциация на глухите хора. Тази федерация съществува и функционира и днес и е международно призната от Международния олимпийски комитет. Интересно е, че кипърски спортисти с увреден слух са били част от Олимпийските игри през 1997г., 2001г., 2005г., 2009г., 2013г., 2017г..

През 1990г., когато глухите хора решават да овластят своята общност в кипърското общество, е основана Панкипърската организация на глухите (ПАОК). Освен това общността на глухите хора е подсилена чрез различни събития и развитието на кипърския жестомимичен език.

През 90-те години се увеличи значението на организационното сдружаване с цел подпомагане и интегриране на глухи хора, а през 1995г. е основан Клубът на глухите хора в Лимасол. През 2004г. създаването на неофициална общност/организация в Кипър – Кипрска федерация DEAF - се признава за положителна практика. През 2010г. е създадена и Асоциация на глухите Пафос - Кипър.

От представените данни, според изследването, може да се заключи, че Република Кипър води политика за приобщаване на хората с увреждания, тоест властите/заинтересованите страни показват определено ниво на осъзнаване на значението на приобщаването на тези хора в спорта. Въпреки това, някои

слабости са открити от националните федерации и практикуващите в спорта, които несъмнено трябва да бъдат преодолени:

- експерти (спортни специалисти, работещи с хора с увреждания) не са представени в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва да се идентифицират и включат експерти за хора с увреждания в националните спортни федерации и/или да се обучи подходящ персонал, ако няма такъв;

- националните спортни федерации не разполагат с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухите и/или хората с увреждания;

- затова се препоръчва на всички асоциации (независимо дали са регистрирани само за глухи хора или хора с увреждания) да създават рекламни материали за популяризиране на конкретния спорт, в който участват глухите хора или хората с увреждания;

- националните спортни федерации нямат разработени състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва всички национални спортни федерации да разработят състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания;

- няма установена практика за организиране на състезания с хора без увреждания и глухи и/или хора с увреждания;

- следователно се препоръчва - за да се осигури интеграция и укрепване на социалните умения на хората с увреждания, където е възможно - да се организират състезания между хора без увреждания и глухи и/или хора с увреждания;

- липса на специална страница в сайтовете на националните спортни федерации или клубове за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва създаването на специален таб/място в сайтовете на националните спортни федерации и клубове, който да информира за дейности за глухи и/или хора с увреждания;

- спортната зала и спортните игрища не са съобразени с нуждите и възможностите на участниците (хора с увреждания);

- затова се препоръчва създаване на физически условия за достъпност и упражняване на дейности за хора с увреждания;

- не се провеждат програми за тренировка по гръко-римска борба за глухи и/или хора с увреждания;

- затова се препоръчва националната федерация по борба да разработи специални образователни и тренировъчни програми за глухи и/или хора с увреждания;

- материали (книги, ръководства, брошури...) не са предназначени/разработени за основно въведение в спорта гръко-римска борба и други олимпийски спортове в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания, а само за хора без увреждания;

- Националната федерация по борба (и/или националните власти, отговорни за развитието и популяризирането на спорта) да проектират материали за гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил за жени) за глухи и/или хора с увреждания;

Голяма крачка напред за Кипър обаче е приемането на Кипърския закон за жестомимичния език през 2008г., но този жестомимичен език е за ежедневна употреба, а не специално за спорт, което може да бъде област за подобрене. Бяха отбелязани и положителни аспекти:

- ✓ има организирана система от състезания по спортни дисциплини за глухи и/или хора с увреждания, включително гръко-римска борба;
- ✓ има национална организация, посветена на развитието на спорта и интеграцията на глухи хора и/или хора с увреждания – Кипърска спортна федерация за глухи хора;
- ✓ има комисии или органи в рамките на националните спортни федерации (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика...), които работят по проблемите на приобщаването на хората с увреждания, включително гръко-римската борба;
- ✓ националните спортни федерации имат предвидени средства в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания, но основно във връзка с олимпийските игри на всеки четири години;
- ✓ има солидна основа за подобрене и включване на адекватни бюджетни средства за приобщаване на глухи и/или хора с увреждания;
- ✓ националните спортни федерации са включили състезания за глухи и/или хора с увреждания в своите годишни състезателни календари;
- ✓ според Олимпийските игри няма ограничения за организиране на спортни и развлекателни дейности (тренировки, лагери и др.) за глухи и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания;
- ✓ съществуват определени видове образование/обучение за професионалисти, които желаят да работят в спорта с глухи и/или хора с увреждания (бакалавърска степен, магистърска степен);

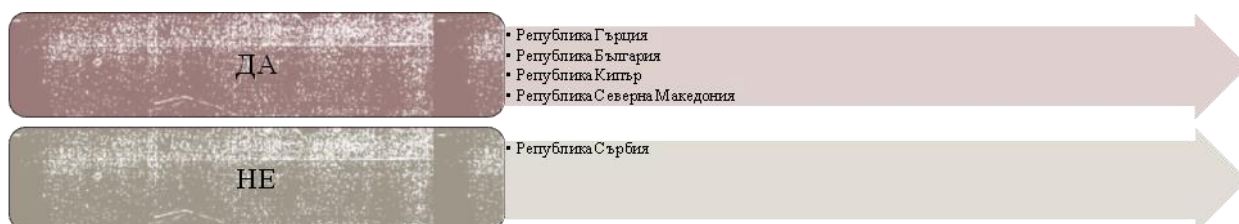
От анализа на най-добрите практики и отговорите във въпросника може да се заключи, че националните спортни федерации на Република Кипър трябва да предприемат мерки за повишаване на осведомеността по въпроса – включване на глухи и/или хора с увреждания във всички спортни федерации – чрез въвеждане на специални програми, осигуряване на адекватни физически условия за

тренировки, организиране на съвместни състезания за хора без увреждания и хора с увреждания, увеличаване на популяризирането и проектиране/изработване на образователни материали за всеки спорт.

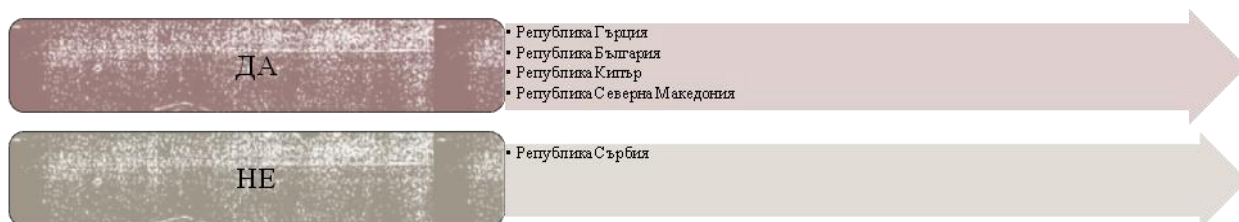
4. Сравнителен анализ

Въз основа на идентифицираните най-добри практики за всяка държава може да се заключи, че всички страни партньори имат поне пет най-добри практики, при които включването на хората с увреждания в спорта е очевидно. Въпреки това, според представените отговори във въпросника, степента на ангажираност на всяка държава в повишаването на осведомеността по този проблем е различна. Следователно сравнителният опит на всяка страна - бенефициент по този проект ще бъде представен в графичен вид.

1. Има ли организирана система от състезания по спортни дисциплини за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?

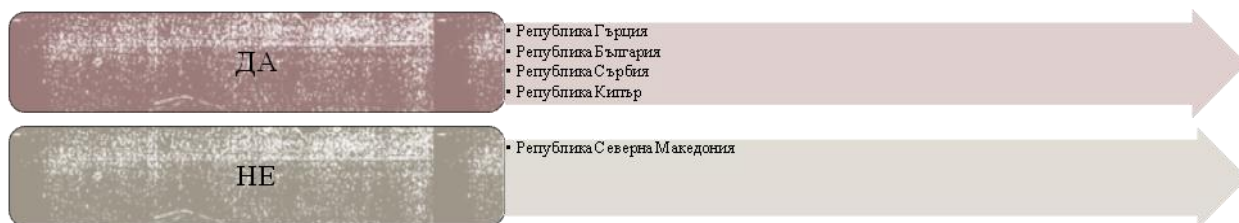

2. Има ли национална организация, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите и/или хората с увреждания?

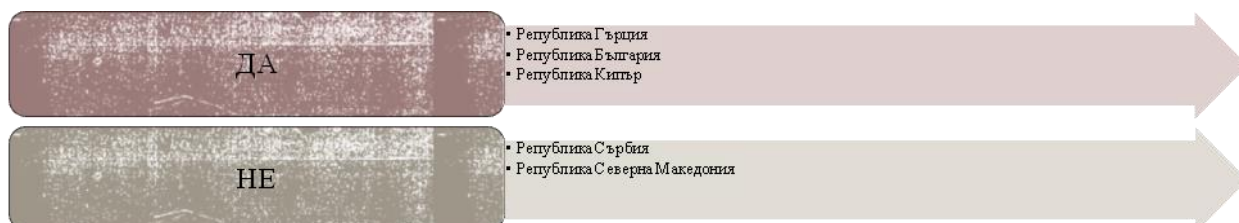

3. Има ли комисии или органи в рамките на националните спортни федерации за спортни дисциплини (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които работят по въпроси, свързани с приобщаването на хората с увреждания?

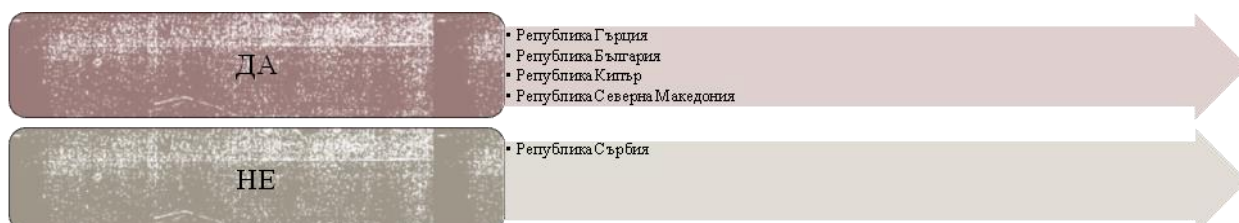
Проект DEAF WRESTLE

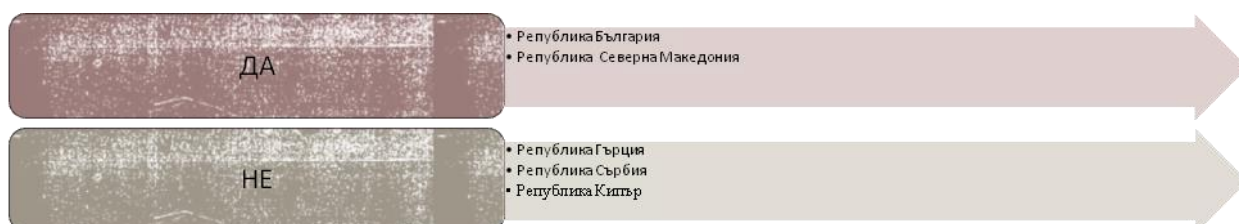
4. Националните спортни федерации имат ли бюджет в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания?

5. Националните спортни федерации включват ли състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари?

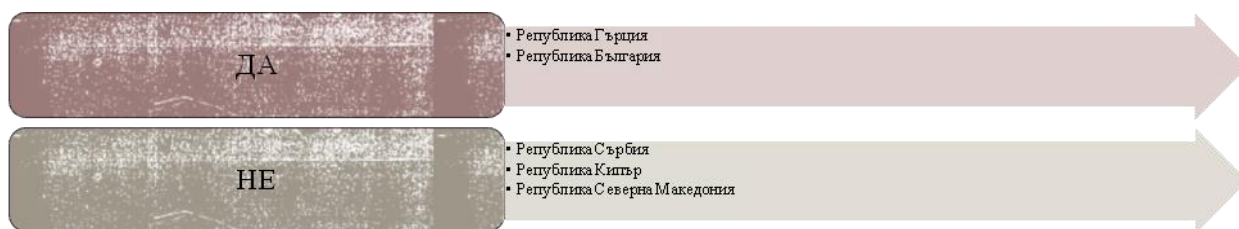

6. Има ли експерти в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания?

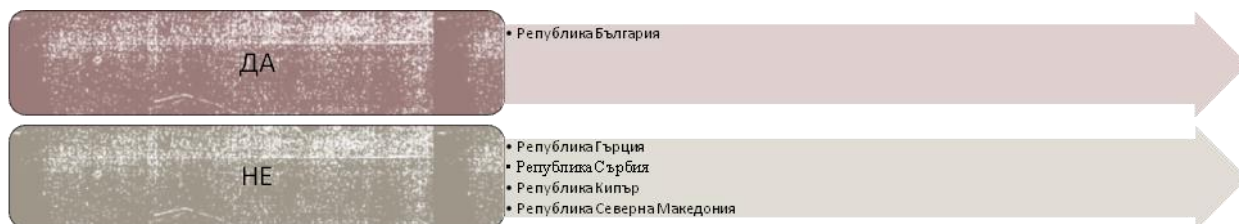

7. Националните спортни федерации разполагат ли с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухите и/или хората с увреждания?

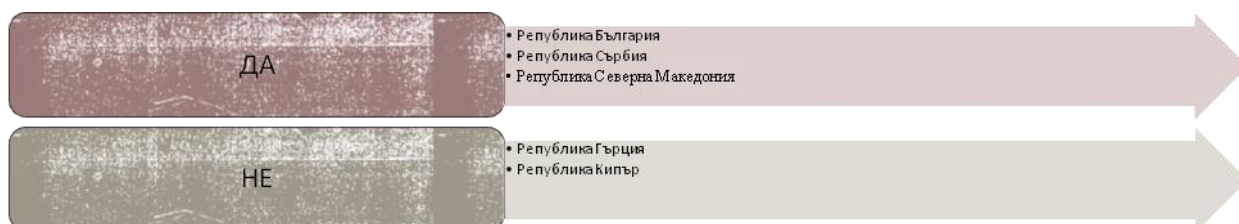
Проект DEAF WRESTLE

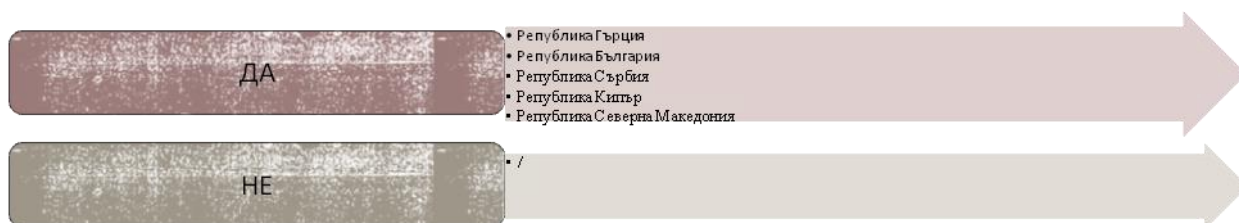
8. Националните спортни федерации установили ли са състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания?

9. Организиран ли се състезания с хора без увреждания и хора с увреден слух и/или хора с увреждания?

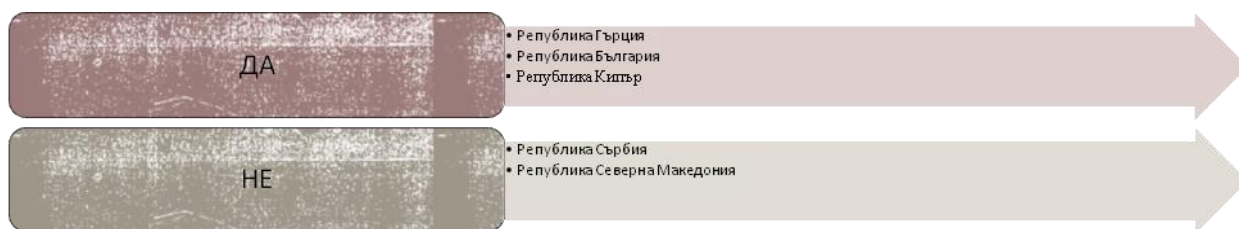

10. Организиран ли се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания?

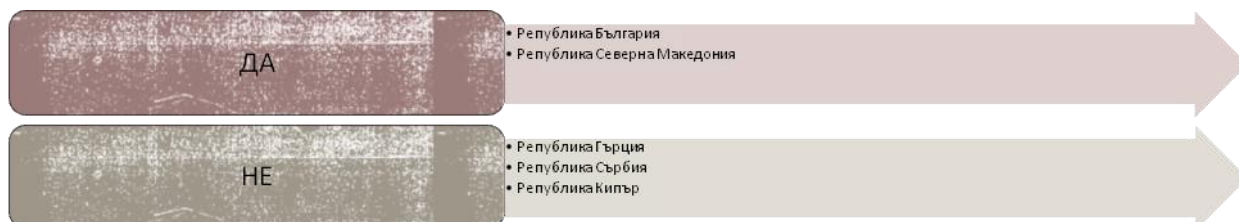

11. Има ли специална секция на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, която популяризира спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?

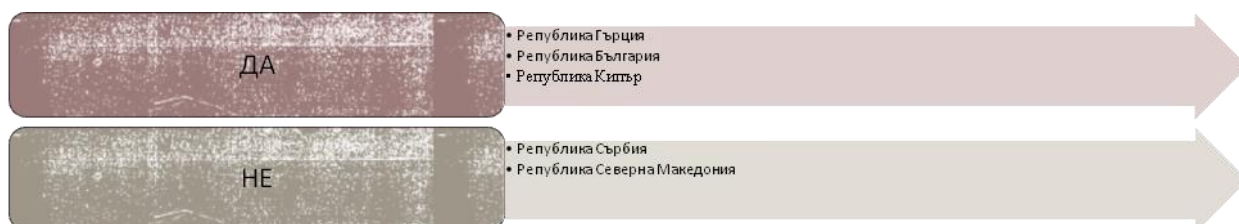
Проект DEAF WRESTLE

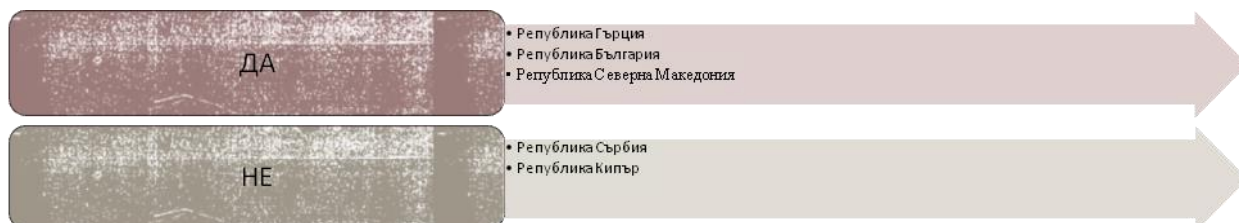
12. Имат ли държавните органи/политиците в областта на спорта бюджетно перо в своите програми за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания?

13. Има ли специфични видове образование/допълнително образование за професионалисти, желаещи да работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания?

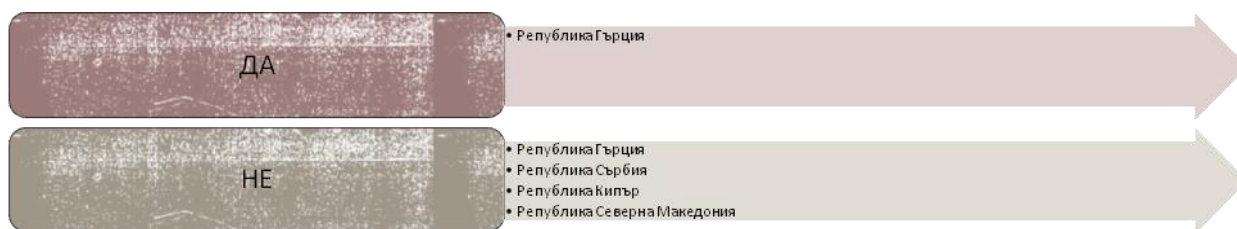

14. Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, адаптирана ли е към нуждите и възможностите на участниците?

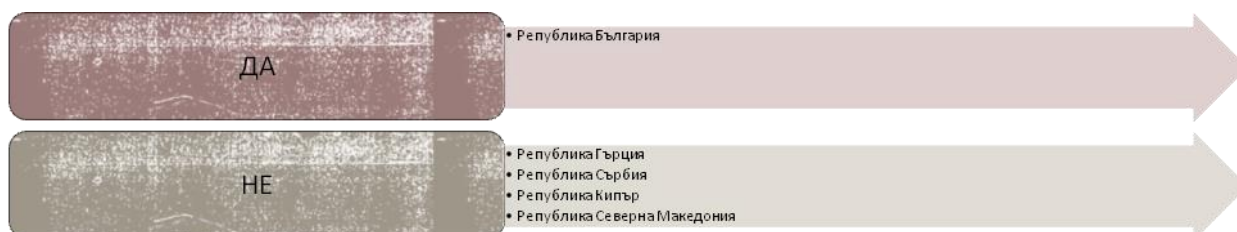

15. Има ли програми за тренировка по гръко-римска борба, предназначени за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?

Проект DEAF WRESTLE

16. Разработени ли са материали (книги, ръководства, брошури и др.) за основно въведение в спорта гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил за жени) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?

Според отговорите, предоставени от участниците в проекта, може да се заключи, че страните показват осъзнаване на необходимостта от включване на хората с увреден слух и хората с увреждания в спортни дейности, прилагат добри практики, но значението на този вид проекти е признато повече от всякога, т.е. да повиши нивото на информираност на гражданите и заинтересованите страни относно нуждите на хората с увреждания и значението на равнопоставената им интеграция в спорта. Ето защо тази тема е много важна за напредването на правата на човека и постигането на общество с гарантирани условия за равен достъп до спортни дейности за всички лица, без ограничения.

5. Заключение и препоръки

Преди да разгледаме ключовите резултати и препоръки от цялостния сравнителен анализ, на първо място ще подчертаем разликата между увреждане, недееспособност и физически недъг. Това разграничение се прави от Световната здравна организация (СЗО), в контекста на здравния опит, между увреждане, недееспособност и физически недъг:

Увреждане: Всяка загуба или аномалия на психологическа, физиологична или анатомична структура или функция.

Недееспособност: Всяко ограничение или липса (в резултат на увреждане) на способност за извършване на дейност по начина или в границите, считани за нормални за човешко същество.

Физически недъг: Недостатък за даден индивид, произтичащ от увреждане или недееспособност, който ограничава или възпрепятства изпълнението на роля, която е нормална, в зависимост от възрастта, пола, социалните и културни фактори, за този индивид.

Въз основа на цялостния сравнителен анализ са направени следните изводи:

- Във всички страни партньори е констатирано наличието на изградени механизми, които се грижат за приобщаването на глухи хора и хора с увреждания в спорта.
- Най-добрите внедрени практики от страните партньори бяха открити в Република България. А именно, Българската федерация по спорт за глухи хора има свой Годишен календар на състезанията по различни спортове и има организирана система от състезания в няколко спортни дисциплини (борба, джудо, бадминтон, волейбол, футбол, тенис на маса и тенис), има старши треньори, които са обучени и квалифицирани за работа с хора с различни увреждания, разполагат с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на съответния спорт сред глухи и/или хора с увреждания, имат специфични състезателни правила за различните спортове, смесени състезания по борба за хора с и без увреждания, организират се тренировки и лагери както за хора с, така и без увреждания, организирани от Българската федерация по борба, ако в спортния клуб или федерация има хора с увреждания, обикновено се популяризира на сайта или FB страницата, всяка община в България отделя около 10% от спортния бюджет за развитие на спорта за хора с увреждания, в Национална спортна академия „Васил Левски“ има курс по адаптирана физическа активност, който подготвя професионалисти за работа с хора с увреждания, спортните зали, в които хората с увреждания се занимават с различни спортове, са напълно адаптирани към техните нужди, има програми, предназначени специално за хора с увреждания на любителско и професионално ниво, публикувани са няколко книги за борба и ръководство за основно въведение в борбата, например книгата "Основи на гръко-римската борба за глухи хора".
- В някои от страните партньори е констатирана по-висока степен на внедрени практики от организационен, правен и управленски аспект, които позволяват по-добро и по-голямо привличане на глухи хора и хора с увреждания в спорта.
- Резултатите от анализа могат да послужат като основа за прилагане на по-добри организационни, правни и управленски механизми в страните, участващи в проекта и в други страни.

Препоръки

- Най-добрите практики трябва да бъдат представени в правителствени и неправителствени институции и организации в страните, за да се подобрят условията на работа с хора с увреден слух или хора с увреждания в спорта и

по-добро популяризиране и социално приобщаване и равни възможности в спорта и гръко-римската борба, със специален фокус върху хората с увреден слух или хората с увреждания в спорта.

- Резултатите, получени от анализа, трябва да бъдат предадени на националните правителствени и неправителствени институции и организации, за да се използват за по-голяма подкрепа/организиране на спортни дейности по гръко-римска борба за хора с увреден слух или хора с увреждания, както и разработване на програми и проекти, които ще осигурят условия за институционална и организирана подкрепа за участието на спортни оператори, социални работници, доброволци, треньори, спортни клубове, организации и всички заинтересовани от осъществяване на дейности за интеграция на хора с увреден слух или с увреждания в спорта чрез занимания по „Гръко-римска борба за хора с увреден слух“.
- Националните спортни федерации по борба и клубовете по борба трябва да бъдат по-добре информирани и запознати със социалната необходимост, значение и роля, която имат за установяване и прилагане на вътрешни политики, процедури, програми и проекти за участие на хората с увреден слух в спорта и за идентифициране на различните роли, които отделните хора (атлети, треньори и други спортни професионалисти) могат да играят при интегрирането на хора с увреден слух или хора с увреждания в спорта;

Следователно е много важно хората, които се занимават с международно право, спорт, физическо възпитание, тези, които са част от държавната администрация, както и неправителственият сектор, който третира този въпрос, академичната общност и други заинтересовани страни да обръщат по-цялостно, задълбочено и повече внимание на тази тема, като много важен въпрос, част от концепцията за правата на човека.

Референции:

Международни документи:

Харта на основните права на Европейския съюз.

Заклучения на Съвета на Европейския съюз и представителите на държавите-членки, заседаващи в рамките на Съвета за достъп до спорт за хора с увреждания, 2019г.

Конвенция за правата на хората с увреждания (КПХУ).

Европейска конвенция за правата на човека, 1953г.

Работен план на Европейския съюз за спорта (2021-2024г.).

Глобална стратегия за подобряване на превенцията на уврежданията, рехабилитацията и изравняването на възможностите, която се отнася до пълноценното участие на хората с увреждания в социалния живот и националното развитие.

Договор за функционирането на Европейския съюз.

Съюз на равенството, Стратегия за правата на хората с увреждания 2021-2030г.

Конвенция на ООН за правата на хората с увреждания, 2008г.

Световен доклад за уврежданията за 2011г.

Бяла книга на спорта.

Исползвани веб сайтове:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>.

chromeexten-
si-

[on://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF](https://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:12012E/TXT:en:PDF).

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52019XG0607%2803%29>.

<https://www.ecos-europe.com/the-eu-work-plan-for-sport-2021-2024-has-been-published/>.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52007DC0391>.

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en>.

<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-persons-disabilities>.

<https://www.undp.org/sustainable-development-goals/industry-innovation-and-infrastruc->

[tu-](https://www.undp.org/sustainable-development-goals/industry-innovation-and-infrastruc-tu-)

[re?gclid=Cj0KCQjw_5unBhCMARIsACZyzS3v6r5UKvnu6v0svH_uKL4iL1mxplLW1piKPTP5M_31OxdHIBb3qlQaAmmZEALw_wcB](https://www.undp.org/sustainable-development-goals/industry-innovation-and-infrastruc-tu-re?gclid=Cj0KCQjw_5unBhCMARIsACZyzS3v6r5UKvnu6v0svH_uKL4iL1mxplLW1piKPTP5M_31OxdHIBb3qlQaAmmZEALw_wcB).

Приложения:

- Получена данни от Институтото деи Сорди ди Торино

<p>Наименование на проекта: Гръко-римска борба за хора с увреден слух Акроним на проекта: DEAF_WRESTLE</p> <p>Работен пакет 2: Наръчник за най-добри практики Водещ бенефициент: PBK BEZBEDNOST Скопие</p> <p style="text-align: right;">ЛОГО</p>						
ЛОГО		Съфинансиран от Европейския съюз				
Организация, представяща анализираната практика: Институтото деи Сорди ди Торино						
Примерен Наръчник за най-добри практики						
	Наименование на най-добра практика и данни за контакт (уебсайт, местоположение и т.н.)	Изпълняваща държава	Продължителност (откога и ако е било в миналото – до кога)	Кратко описание / история	Препоръки	Национален контекст
1.	Бокс Импрота *Салваторе Импрота* Казерта (СЕ) Италия - https://www.deaflympics.com/athletes/giovanni-improta -	Италия	2017 – досега	Салваторе Импрота е борец с увреден слух, участвал в Олимпийските игри за хора с увреден слух през 2017г. и 2022г. ...	Да продължи подкрепата на спортисти като Салваторе Импрота, които не само се състезават, но и допринасят за...	... на хора с увреждания...
2.	„Ню Кодокан“ – Давиде Стабиле - Сан Пиетро ал Танагро (SA) Италия – https://www.deaflympics.com/athle	Италия	2017 - досега	Давиде Стабиле е борец с увреден слух, участвал в Олимпийските игри за хора с увреден слух през 2017г. и в момента се състезава в	Да се подчертава положителния пример на Давиде Стабиле и неговия учител Пиетро Амендола, който научи италианския жестомимичен език, за...	...се фокусира върху насърчаването на борбата сред...

Проект DEAF WRESTLE

	tes/davide-stabile -			националния...	
3.	(Спортна федерация за хора с увреден слух Италия): https://fssi.it/	Италия и Европейско ниво	1924 - досега	FSSI е федерацията Спорт Сорди Италия. Основана е през 1924г. ...	Да се насърчава разнообразието от спортни дисциплини, достъпни за хора с увреден слух....
4.	... (A.S.D Спортна група за хора с увреден слух Торино)	Италия	1929 - досега	... на тази асоциация е да...	.... Спортна група за хора с уреден слух Торино...
5.	... https://www.microkosmos.org/en/h..	Италия	2016 - досега	... наръчници за хора с увреждания...	... за други региони и езици...

Въпросник, на който трябва да се отговори от организациите (също индикатори, които могат да се използват за попълване на извадката):

1	Има ли организирана система от състезания по спортни дисциплини за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
2	Има ли национална организация, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите хора и/или хората с увреждания?
3	Има ли комисии или органи в рамките на националните спортни федерации за спортни дисциплини (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които работят по въпроси, свързани с приобщаването на хората с увреждания?
4	Националните спортни федерации имат ли бюджет в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания?
5	Националните спортни федерации включват ли състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари?
6	Има ли експерти в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания?
7	Националните спортни федерации разполагат ли с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухи и/или хората с увреждания?
8	Националните спортни федерации установили ли са състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания?
9	Организируют ли се състезания с хора без увреждания и хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
10	Организируют ли се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания?
11	Има ли специална секция на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, която популяризира спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
12	Имат ли държавните органи/политиците в областта на спорта бюджетно перо в своите програми за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания?
13	Има ли специфични видове образование/допълнително образование за професионалисти, желаещи да работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
14	Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, адаптирана ли е към нуждите и възможностите на участниците?
15	Има ли програми за тренировка по гръко-римска борба, предназначени за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?
16	Разработени ли са материали (книги, ръководства, брошури и др.) за основно въвеждане в вида гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил и борба за жени) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания?

- Получени данни от Хелпинг Хенд и Еноси Елинон Пропонитон Палис (GWTA)

<p>Наименование на проекта: Гръко-римска борба за хора с увреден слух Акроним на проекта: DEAF_WRESTLE</p> <p>Работен пакет 2: Наръчник за най-добри практики Водещ бенефициент: РВК БЕЗБЕДНОСТ Скопие</p> <p style="text-align: right;">ЛОГО</p>						
<p>ЛОГО Съфинансиран от Европейския съюз</p>						
<p>Организация, представяща анализираната практика: Хелпинг Хенд</p>						
<p>Примерен Наръчник за най-добри практики</p>						
	Наименование на най-добра практика и данни за контакт (уебсайт, местоположение и т.н.)	Изпълняваща държава	Продължителност (откога и ако е било в миналото – до кога)	Кратко описание/ история	Препоръки	Национален контекст
1.	ГРЪЦКА СПОРТНА ФЕДЕРАЦИЯ НА ХОРАТА С УВРЕДЕН СЛУХ https://www.hafdeaf.gr/athlimata/pali/	Гърция	1988 – досега	Това е второстепенна спортна федерация...	https://www.facebook.com/hafdeaf	Гърция
2.	„Закон № 4726“ https://hafdeaf.gr/wp-content/uploads/2020/09/N.-4726-	Гърция	2020 - досега	Реформа на институционалната рамка...		Гърция
3.	Специални училища за глухи и хора с нарушен слух в Гърция:	Гърция	1951 - досега	Специално начално училище и детска градина...	...d=100057066175991&locale=el_GR https://www.facebook.com/deafschooip ...	Гърция
4.	Първи Спортен Фестивал за глухи и хора с нарушен слух 2017	Гърция	2017 - досега	Първи Спортен Фестивал за глухи и хора с нарушен слух...	Hlitiko-Festibal-Kofon-Barikoon-2022-Me-...	Гърция

Проект DEAF WRESTLE

5.	Национална фондация за хората с увреден слух	Гърция	1938 – досега	Мисията на Национална фондация за хората с увреден слух е:		Гърция
6.	9 Спортни асоциации за глухи и хора с нарушен слух: https://hafdeaf.gr/somateia/	Гърция	1959 – досега	Високо организирана система от спортове ...	D=100057306526506 https://www.facebook.com/askkminoas https://www.facebook.com/pokathens9	В световен мащаб
Въпросник, на който трябва да се отговори от организациите (също индикатори, които могат да се използват за попълване на извадката):						
1	Има ли организирана система от състезания по спортни дисциплини за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Да, в различни спортове					
2	Има ли национална организация, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите хора и/или хората с увреждания? Да, съществуват ГРЪЦКА СПОРТНА ФЕДЕРАЦИЯ НА ХОРАТА С УВРЕДЕН СЛУХ и 9 Спортни клуба за глухи хора					
3	Има ли комисии или органи в рамките на националните спортни федерации за спортни дисциплини (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които работят по въпроси, свързани с приобщаването на хората с увреждания? Да					
4	Националните спортни федерации имат ли бюджет в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания? Да					
5	Националните спортни федерации включват ли състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари? Да					
6	Има ли експерти в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания? По-скоро не, ако се имат предвид нови видове спортове					
7	Националните спортни федерации разполагат ли с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухи и/или хората с увреждания? Да, уебсайтовете са пригодени за хора с увреждания					
8	Националните спортни федерации установили ли са състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания? Обявяването за всяко първенство трябва да уточнява правилата и условията за провеждането му.					
9	Организируют ли се състезания с хора без увреждания и хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не					
10	Организируют ли се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания? Да, без ограничения					
11	Има ли специална секция на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, която популяризира спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? В зависимост от случая					
12	Имат ли държавните органи/политиците в областта на спорта бюджетно перо в своите програми за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания? Не					

Проект DEAF WRESTLE

13	Има ли специфични видове образование/допълнително образование за професионалисти, желаещи да работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Да, има дори специални училища са хора с увреден слух
14	Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, адаптирана ли е към нуждите и възможностите на участниците? Да, съгласно действащото законодателство
15	Има ли програми за тренировка по гръко-римска борба, предназначени за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не
16	Разработени ли са материали (книги, ръководства, брошури и др.) за основно въведение в вида гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил и борба за жени) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не

- Получени данни от Полициски борецки клуб БЕЗБЕДНОСТ Скопие

<p>Наименование на проекта: Гръко-римска борба за хора с увреден слух Акроним на проекта: DEAF_WRESTLE</p> <p>Работен пакет 2: Наръчник за най-добри практики Водещ бенефициент: РВК БЕЗБЕДНОСТ Скопие</p> <p style="text-align: right;">ЛОГО</p>						
<p>ЛОГО Съфинансиран от Европейския съюз</p>						
<p>Организация, представяща анализираната практика: ПБК БЕЗБЕДНОСТ Скопие</p>						
<p>Примерен Наръчник за най-добри практики</p>						
	Наименование на най-добра практика и данни за контакт (уебсайт, местоположение и т.н.)	Изпълняваща държава	Продължителност (откога и ако е било в миналото – до кога)	Кратко описание/ история	Препоръки	Национален контекст
1.	Фондация на Асоциацията за глухи и хора с нарушен слух в Република Македония https://deafmkd.org.mk/	Република Северна Македония	Декември 1947	През декември 1947г. първият инициативен комитет за създаване на специална организация на глухи и хора с нарушен слух в Македония е ...	Продължаване на добрата работа и насърчаване на спорта за хора с увреждания	В периода 1999-2013г. асоциацията предприе значителни дейности за подобряване положението на хората с увреден слух по отношение подобряване на първата наредба, ...
2.	Национална спортна федерация за хора с увреден слух в Северна Македония https://www.facebook.com/nsfgm1/?locale=mk_MK	Република Северна Македония		Спортна федерация за развитие на спорта за глухи хора в Република Северна Македония. Член на Европейската спортна организация на хората с увреден слух.	Продължаване на добрата работа и насърчаване на спорта за глухи хора	Националната спортна федерация на хората с увреден слух в Северна Македония е неправителствена спортна организация,

Проект DEAF WRESTLE

						чиято цел е да развива спорт за хора с увреден слух и ...
3.	Национална федерация за спорт и отдиш на хора с увреждания в Северна Македонија - Параолимпийски комитет на Северна Македонија (NFSRIM - МРК) https://fsrim.org.mk	Република Северна Македонија	1965	Националната федерация за спорт и отдиш на хора с увреждания в Северна Македонија - Параолимпийски комитет на Северна Македонија е спортна, доброволческаа, социално-хуманитарна организация, създадена през 1965 г., чиято основна цел е...	Продължаване на добрата работа и насърчаване на спорта за хора с увреждания	NSFRIM - МРК работи по масова и системна психофизическа рехабилитация на хора с увреждания чрез спорт и спортен отдиш с цел запазване, укрепване и подобряване на здравословното състояние на ...
4.	Оливера Наковска Бикова https://fsrim.org.mk/olivera-nakovska-bikova/	Република Северна Македонија	2001 - досега	... спечели златен медал със световен параолимпийски рекорд в Лондон през 2012г., златен медал от Европейско първенство в Дания - 2001г...	Да се отбелязва положителния пример на Оливера Наковска Бикова, нейната отдаденост към спорта и страхотни резултати, независимо от увреждането	Оливера Наковска Бикова показва, че за целостта на човека е важна не само физическата неприкосновеност, но и целостта на характера...
5.	Бранимир Йовановски https://fsrim.org.mk/branimir-jovanovski/	Република Северна Македонија	1992 – досега	... спечели златен медал в дисциплината въздушен пистолет, с нов световен и параолимпийски рекорд на параолимпийските игри в Барселона през 1992 г., спечели още...	Да се отбелязва положителния пример на Бранимир Йовановски, неговата отдаденост към спорта и страхотни резултати, независимо от увреждането	От 1996г. започва и треньорска дейност, където има забележими резултати. Като треньор, той безкористно споделя своя опит с другите. Като гражданин...
6.	Ванчо Каранфилов https://fsrim.org.mk/vancho-karanfilov/	Република Северна Македонија	2001 - досега	... спечели сребърен медал от Параолимпийските игри в Атина - 2004г.; Равен европейски рекорд; 5-то място на Параолимпийските игри в Сидни - 2000г.;	Да се отбелязва положителния пример на Ванчо Каранфилов, неговата отдаденост към спорта и страхотни резултати, независимо от увреждането	Високи постижеия в спорта за страната
7.	Вангел Жабев https://fsrim.org.mk/vangel-zhabev/	Република Северна Македонија	1980	...плуване - 2 бронзови медала от параолимпийските игри в Арнхем - 1980г.; държавен шампион на Югославия по плуване	Да се отбелязва положителния пример на Вангел Жабев, неговата отдаденост към спорта и страхотни резултати, независимо от увреждането	До края на живота си е спортен деец като председател на Асоциацията за спорт и отдиш на хора с увреждания - Велес и ...

Проект DEAF WRESTLE

8.	Андрей Стояноски https://www.worldaquatics.com/athletes/1247181/andrej-stojanovski	Република Северна Македониция	2018 - досега	... спечели сребърен медал по плуване на Световното първенство в Тексас; счупил е няколко държавни рекорда; получил е 5 спортни Оскара и над 300 ...	Да се отбелязва положителния пример на Андрей Стояновски, неговата отдаденост към спорта и страхотни резултати, независимо от увреждането	Високи постижеия в спорта за страната
Въпросник, на който трябва да се отговори от организациите (също индикатори, които могат да се използват за попълване на извадката):						
1	Има ли организирана система от състезания по спортни дисциплини за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Има организирана система за спортни състезания – Национална Спортна федерация за хора с увреден слух в Северна ...					
2	Има ли национална организация, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите хора и/или хората с увреждания? Национална Спортна федерация за хора с увреден слух в Северна Македония е доброволческа, социална организация ...					
3	Има ли комисии или органи в рамките на националните спортни федерации за спортни дисциплини (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които работят по въпроси, свързани с приобщаването на хората с увреждания? Не					
4	Националните спортни федерации имат ли бюджет в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания? Не					
5	Националните спортни федерации включват ли състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари? Атлети с увреден слух участват в състезанията на ...					
6	Има ли експерти в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания? Има професионални треньори във всички спортове, които работят с хора с увреден слух, като например ...					
7	Националните спортни федерации разполагат ли с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухи и/или хората с увреждания? Не					
8	Националните спортни федерации установили ли са състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания? Не					
9	Организируют ли се състезания с хора без увреждания и хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Атлетите, които са с увреден или нарушен слух се състезават заедно с хора без увреждания, на същите ...					
10	Организируют ли се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания? Тренировки, лагери, подготовки и други дейности са ...					
11	Има ли специална секция на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, която популяризира спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не					
12	Имат ли държавните органи/политиците в областта на спорта бюджетно перо в своите програми за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания? В ежегодната програма на Агенцията по ...					
13	Има ли специфични видове образование/допълнително образование за професионалисти, желаещи да работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не, но е достатъчно да има жестомимичен преводач, за да улесни...					
14	Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, адаптирана ли е към нуждите и възможностите на участниците? Относно хората с увреден слух – Да					
15	Има ли програми за тренировка по гръко-римска борба, предназначени за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не					
16	Разработени ли са материали (книги, ръководства, брошури и др.) за основно въведение в вида гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил и борба за жени) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не					

Проект DEAF WRESTLE

- Получени данни от Клуб по борба Раднички и Училище с дом за ученици с увреден слух и говор „11-ти май“ Ягодина

<p>Име на проекта: Гръко-римска борба за хора с увреден слух Акроним на проекта: DEAF_WRESTLE</p> <p>Работен пакет 2: Наръчник за най-добри практики Водещ бенефициент: РВК БЕЗБЕДНОСТ Скопие</p> <p style="text-align: right;">ЛОГО</p>						
<p>ЛОГО Съфинансиран от Европейския съюз</p>						
<p>Организация, представяща анализираната практика: Клуб по борба Раднички и Училище с дом за ученици с увреден слух и говор „11-ти май“ Ягодина</p>						
<p>Примерен Наръчник за най-добри практики</p>						
	Наименование на най-добра практика и данни за контакт (уебсайт, местоположение и т.н.)	Изпълняваща държава	Продължителност (откога и ако е било в миналото – до кога)	Кратко описание/ история	Препоръки	Национален контекст
1.	Клуб по стрелба с лък на лица с ...	Сърбия	2012 – досега	Основателите и първите членове ...	... природа, добър отбор, хармония и най-вече	... природа, добър отбор, хармония и най-вече ....
2.	Спортни часове в Училище ...	Сърбия	1928 – досега	Дейности за отдых в ...	... спортни отбори в обучаването на ученици ...	В продължение на много години, спортните часове...
3.	... увреждане на слуха и говора...	Сърбия	2015 - досега	Интересът към тази игра започва ...	... възможности и подобрява концентрацията...	2017/2017 учебна година, нашият...
4.	Училище в Белград по	Сърбия	Веднъж преди много години	... нашите борци и това причинява ...	... момчетата, а в действителност аз не очаквах...	
5.	Клуб по борба Раднички	Сърбия		С нашата дълга традиция, аз единствено ще ...	... по-силен и по-отворен и той самият...	...кариера е златният медал от ...

Проект DEAF WRESTLE

Въпросник, на който трябва да се отговори от организациите (също индикатори, които могат да се използват за попълване на извадката):	
1	Има ли организирана система от състезания по спортни дисциплини за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не
2	Има ли национална организация, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите хора и/или хората с увреждания? Не
3	Да
4	Националните спортни федерации имат ли бюджет в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания? Не
5	Националните спортни федерации включват ли състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари? Не
6	Има ли експерти в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания? Не
7	Националните спортни федерации разполагат ли с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухи и/или хората с увреждания? Не
8	Националните спортни федерации установили ли са състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания? Не
9	Организируют ли се състезания с хора без увреждания и хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Да, състезания по стрелба с лък
10	Организируют ли се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания? Да, в някои спортове
11	Има ли специална секция на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, която популяризира спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не
12	Имат ли държавните органи/политиците в областта на спорта бюджетно перо в своите програми за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания? Не
13	Има ли специфични видове образование/допълнително образование за професионалисти, желаещи да работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не
14	Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, адаптирана ли е към нуждите и възможностите на участниците? Не
15	Има ли програми за тренировка по гръко-римска борба, предназначени за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не
16	Разработени ли са материали (книги, ръководства, брошури и др.) за основно въведение в вида гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил и борба за жени) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не

- Получени данни от Спортен клуб „Ангел Войвода“ – Хасково

<p>Име на проекта: Гръко-римска борба за хора с увреден слух Акроним на проекта: DEAF_WRESTLE</p> <p>Работен пакет 2: Наръчник за най-добри практики Водещ бенефициент: PBK BEZBEDNOST Скопие</p> <p style="text-align: right;">ЛОГО</p>						
ЛОГО			Съфинансиран от Европейския съюз			
Организация, представяща анализираната практика: Спортен клуб „Ангел Войвода“ – Хасково						
Примерен Наръчник за най-добри практики						
	Наименование на най-добра практика и данни за контакт (уебсайт, местоположение и т.н.)	Изпълняваща държава	Продължителност (откога и ако е било в миналото – до кога)	Кратко описание/ история	Препоръки	Национален контекст
1.	Квалификация и мотивация (https://www.nsa.bg/bg/page ,	България	От 2004 досега	Подходяща квалификация на треньорите и повишаване на...	Треньорите, които работят със спортисти с увреждания, трябва да бъдат ...	На национално ниво е разработена национална стратегия за хората с увреждания 2021-2030г. Националната стратегия има определени стратегически цели и приоритети. В документа са включени очаквани
2.	Медийна политика (https://www.ngobg.info/bg/finaning/1940-програма-за-развитие-на-спорта-за-хора-с-увреждания.html)	България	От 2022 досега	Провеждане на медийна политика за ползите от физическата активност и практикуването на спорт от хора с увреждания.	Дезинформацията на хората, живеещи в малките градове, по отношение на възможностите за различни спортни програми във връзка с интеграцията на хората с увреждания е все още много висока. Тези програми трябва да се насърчават повече, за да се повиши обществената осведоменост сред общността за ползите от практикуването на спорт	

Проект DEAF WRESTLE

3.	Участие в международни състезания	България	От 2022 досега	Създаване на условия и финансова подкрепа за подготовка...	Разработване и прилагане на мерки с икономически ...	резултати от изпълнението, включително конкретни сравнителни показатели. Стратегията е в съответствие с международния, националния и европейския контекст. Националната стратегия е разработена на базата на Националната програма за развитие 2030г. Министерството на младежта и спорта разработи „Програма за развитие на спорта на хората с увреждания“. Програмата има...
4.	Устен и жестикулярен метод (https://www.nsa.bg/bg/page,1403)	България	От 2004 досега	Прилагане на вербален и жестов метод за тренировки.	Необходимо е треньорите да преминават подходящо образование и обучение, за да водят ...	
5.	Обучителни методи (https://www.nsa.bg/bg/page ,	България	От 2004 досега	Метод на огледално отразяване	Да прилага допълнителни методи по време на обучението, които ...	

Въпросник, на който трябва да се отговори от организациите (също индикатори, които могат да се използват за попълване на извадката):

1	Има ли организирана система от състезания по спортни дисциплини за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Има организирана система от състезания по спорт - първенство на България за хора с увреден слух. Включва следните спортове: борба, джудо, бадминтон, волейбол, футбол, тенис на маса и тенис на корт.
2	Има ли национална организация, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите хора и/или хората с увреждания? Българска федерация на хората с увреден слух е отговорна за развитието на спорта и приобщаването им в него
3	Има ли комисии или органи в рамките на националните спортни федерации за спортни дисциплини (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които работят по въпроси, свързани с приобщаването на хората с увреждания? Спортът за хора с увреждания е ангажиран с включването на хората с увреждания в различните спортове. Министерството на младежта и спорта също участва в интегрирането на хората с увреждания в различни спортни практики.
4	Националните спортни федерации имат ли бюджет в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с

Проект DEAF WRESTLE

	увреждания? Министерството на младежта и спорта всяка година публикува нови програми, които осигуряват бюджети за различните федерации.
5	Националните спортни федерации включват ли състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари? Българска федерация по спорт на хората с увреден слух има свой годишен състезателен календар за различните спортове.
6	Има ли експерти в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания? Има главни треньори, които са обучени и квалифицирани за работа с хора с различни увреждания.
7	Националните спортни федерации разполагат ли с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухи и/или хората с увреждания? Да, например Българската спортна федерация на хората с увреден слух работи много активно с всички обществени центрове и училища, където има хора с увреждания.
8	Националните спортни федерации установили ли са състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания? Да, има специфични правила за състезания за различните спортове.
9	Организируют ли се състезания с хора без увреждания и хора с увреден слух и/или хора с увреждания? В борбата има смесени състезания за хора с и без увреждания.
10	Организируют ли се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания? Има тренировки и лагери, които се организират за хора с и без увреждания, организирани от Българската федерация по борба.
11	Има ли специална секция на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, която популяризира спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Да, ако спортният клуб или федерация включва хора с увреждания, ще бъде
12	Имат ли държавните органи/политиците в областта на спорта бюджетно перо в своите програми за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания? Всяка община в България отделя около 10% от бюджета за спорт за развитие на спорта за хора с увреждания.
13	Има ли специфични видове образование/допълнително образование за професионалисти, желаещи да работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Да, в Национална спортна академия „Васил Левски» има курс по Адаптирана физическа активност, който подготвя специалисти за работа с хора с увреждания.
14	Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, адаптирана ли е към нуждите и възможностите на участниците? Спортните зали, в които хора с увреждания практикуват различни видове спорт, са напълно съобразени с техните нужди.
15	Има ли програми за тренировка по гръко-римска борба, предназначени за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Има програми, предназначени специално за хора с увреждания на любителско и професионално ниво.
16	Разработени ли са материали (книги, ръководства, брошури и др.) за основно въведение в вида гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил и борба за жени) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Има множество книги и наръчници, публикувани за основно въведение, например "Основи на борбата в гръко-римски стил за хора с увреден слух".

- Получени данни от Зевелепе Консултантс Лимитед

<p>Име на проекта: Гръко-римска борба за хора с увреден слух Акроним на проекта: DEAF_WRESTLE</p>						<p>ЛОГО</p>
<p>Работен пакет 2: Наръчник за най-добри практики Водещ бенефициент: РВК BEZBEDNOST Скопие</p>						<p>ЛОГО</p>
<p>Съфинансиран от Европейския съюз</p>						
<p>Организация, представяща анализираната практика: Zewelege Consultants Ltd</p>						
<p>Примерен Наръчник за най-добри практики</p>						
	Наименование на най-добра практика и данни за контакт (уебсайт, местоположение и т.н.)	Изпълняваща държава	Продължителност (откога и ако е било в миналото – до кога)	Кратко описание/ история	Препоръки	Национален контекст
1.	<p>Кипърска спортна федерация на хората с увреден слух</p> <p>https://www.deaflympics.com/countries/CYP</p>	Кипър	1985 и досега	Международно признат от Международния олимпийски комитет	<p>https://facebook.com/kaokcyprus/?locale=tl_PH</p>	<p>Хора от Кипър с увреден слух са били част от Олимпийските игри през 1997, 2001, 2005, 2009, 2013, ...</p>
2.	<p>Европейска спортна организация на хората с увреден слух</p> <p>http://www.edso.eu/</p>	Белгия, Нидерландия, Франция и Германия	1983 и досега	<p>40 държави с 50 000 спортисти в 1 000 спортни клуба за хора с увреден слух са членове на EDSO. Освен европейските първенства трябва да се провеждат квалификационни мачове по футбол, баскетбол (жени и мъже) и волейбол (жени и мъже) преди</p>		

Проект DEAF WRESTLE

				съответното Европейско първенство, тъй като само 12 отбора могат да участват, за да се спазят финансовите и времеви рамки . Фиксиран брой от класиралите се отбори са едновременно класирани за участие в Световните игри.		
3.	Европейски съюз на хората с увреден слух	ЕС	1985	Европейският съюз на хората с увреден слух (EUD) е основан през 1985г. Това е единствената наднационална организация, представляваща хората с увреден слух на европейско ниво и е една от малкото ENGO, представляващи асоциации от всички 27 държави-членки на ЕС, в допълнение към Исландия, Норвегия , Швейцария и Обединеното кралство. EUD има за цел да установи и поддържа диалог на ниво ЕС със съответните институции и длъжностни лица, като се консултира и си сътрудничи с членовете на NAD. EUD е пълноправен член на Европейския форум за хората с увреждания (EDF) и е регионален сътруднически член на Световната федерация на хората с увреден слух (WFD) за справяне с проблеми от глобално значение, а също така има статут на участник в Съвета на Европа (CoE).	https://www.facebook.com/eudeaf/about/?ref-page_internal	
4.	Международен комитет на спорта за хора с увреден слух http://www.ciss.org/sports/wg	Международно	1924	Международният комитет по спорт за хората с увреден слух (ICSD) е основният управителен орган, отговорен за организацията на олимпийските игри за хората с увреден слух и	Сред новодошлите наскоро, ползващи се от предимствата на тази световна спортна мрежа и социално включване, са географски различни страни като Ливан, Парагвай и Мозамбик.	Международен мащаб

Проект DEAF WRESTLE

				<p>други световни първенства. Основан през 192г. и известен като CISS (Comite International des Sports des Sourds), ICSD cega се приближава до вековната граница на организацията зад сградата, развиваща и укрепваща традицията да се канят елитни спортисти с увреден или нарушен слух от всички страни да се съберат не само за да се състезават в съответните си спортове, но и за да развият другарства между своите страни.</p>		
5.	<p>Азиатско-тихоокеанска спортна конфедерация на хората с увреден слух</p> <p>https://en.wikipedia.org/wiki/Asia_Pacific_Deaf_Games</p>	Азия	1984	<p>Мултиспортно събитие за хора с увреден слух, създадено през 1984г., което се провежда на всеки 4 години в Азиатско-тихоокеанския регион. Той е наследник на „Далекоизточния футболен шампионат за хора с увреден слух“, който се проведе в Тайпе през 1983 г.</p> <p>Встъпителните игри се проведоха през 1984 г. в Хонконг. По това време игрите бяха известни като Азиатско-тихоокеански футболно първенство, което се провеждаше на две години до 1988 г.</p>		
7.	<p>Кипърска Федерация на хората с увреден слух</p> <p>https://www.eud.eu/el/member-countries/cyprus</p>	Кипър	2004	<p>Неофициална общност/организация в Кипър.</p>	Cyprus.deaf.federation@gmail.com	
9.	<p>Панкипърска организация на хората с увреден слух</p> <p>https://www.facebook.com/paokdeaf/</p>	Кипър	1990	<p>Панкипърската организация на хората с увреден слух (РАОК) е основана през 1990 г., когато те решават да овластят своята общност в кипърското общество. Също така овластяването на</p>	Paokdeaf@cytanet.com.cy	

Проект DEAF WRESTLE

				общността на хората с увреден слух чрез различни събития и развитието на кипърския жестомимичен език.	
10	Клуб на хората с увреден слух в Лимасол https://www.facebook.com/omiloskofonlemesou/	Кипър	1995	Неофициална общност/организация в Кипър.	omiloskofonlemesou@cytanet.com.cy
11	Асоциация на хората с увреден слух Пафос - Кипър	Кипър	2010	Неофициална общност/организация в Кипър.	deafassociationpafos@yahoo.com

Въпросник, на който трябва да се отговори от организациите (също индикатори, които могат да се използват за попълване на извадката):

1	Има ли организирана система от състезания по спортни дисциплини за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Да - различни споменати по-горе за всички спортове (включително гръко-римска борба.)
2	Има ли национална организация, която работи за развитието на спорта и приобщаването на глухите хора и/или хората с увреждания? Да, в Кипър (Кипърска спортна федерация на хората с увреден слух)
3	Има ли комисии или органи в рамките на националните спортни федерации за спортни дисциплини (напр. борба, шах, карате, джудо, хандбал, лека атлетика и др.), които работят по въпроси, свързани с приобщаването на хората с увреждания? Да - различни споменати по-горе за всички спортове (включително гръко-римска борба.)
4	Националните спортни федерации имат ли бюджет в годишните си програми за развитие на спорта за интеграция на глухи и/или хора с увреждания? Да, основно свързани с олимпиадата на всеки 4 години.
5	Националните спортни федерации включват ли състезания за глухи и/или хора с увреждания в годишните си състезателни календари? Да.
6	Има ли експерти в националните спортни федерации, които предприемат мерки за развитие на спорта с глухи и/или хора с увреждания? Не.
7	Националните спортни федерации разполагат ли с рекламни материали за утвърждаване и популяризиране на подходящи спортове сред глухи и/или хората с увреждания? Не - освен ако не е една от националните федерации специално за хора с увреден слух или хора с увреждания.
8	Националните спортни федерации установили ли са състезателни правила за съответния спорт за глухи и/или хора с увреждания? Не.
9	Организируют ли се състезания с хора без увреждания и хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Строго за хора с увреждания помежду си.
10	Организируют ли се спортни и развлекателни дейности (обучения, лагери и др.) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания заедно с хора без увреждания? Да - според Олимпийските игри няма ограничения за участие на глухи и хора с увреден слух (https://en.wikipedia.org/wiki/Deaf_people_in_the_Olympics). Обаче различни източници твърдят, че Олимпийските игри не полагат достатъчно грижи глухите и хората с нарушен слух и увреждания да се чувстват напълно комфортно в състезанията..

Проект DEAF WRESTLE

11	Има ли специална секция на уебсайтовете на националните спортни федерации или клубове, която популяризира спорта за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Извършва се на индивидуална основа в рамките на гореспоменатите федерации/асоциации.
12	Имат ли държавните органи/политиците в областта на спорта бюджетно перо в своите програми за развитие на спорта за глухи и/или хора с увреждания? Няма – Кипър прие закон едва през 2006 г. („Закон за кипърския жестомимичен език“) за ежедневна употреба, а не специално за спорт. Статия тук: https://www.ohchr.org/en/press-releases/2017/03/committee-rights-persons-disabilities-considers-initial-report-cyprus
13	Има ли специфични видове образование/допълнително образование за професионалисти, желаещи да работят в спорта с хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Съществуват различни степени, като бакалавър по специално образование, степен по изследвания на уврежданията, магистърска степен по образование със специални нужди и др.
14	Средата, в която се провежда дейността, спортните зали и спортните игрища, адаптирана ли е към нуждите и възможностите на участниците? Не.
15	Има ли програми за тренировка по гръко-римска борба, предназначени за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не.
16	Разработени ли са материали (книги, ръководства, брошури и др.) за основно въведение в вида гръко-римска борба и други олимпийски спортни дисциплини в борбата (борба свободен стил и борба за жени) за хора с увреден слух и/или хора с увреждания? Не, само за хора без увреждания (http://digitalcommons.cwu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2593&context=etd). Кипър прие закон през 2006 г. („Кипърски закон за жестомимичния език“), с който само въведе жестомимичния език като официален език с обучения, но не и специално за спорта. Статия тук: https://www.ohchr.org/en/press-releases/2017/03/committee-rights-persons-disabilities-considers-initial-report-cyprus